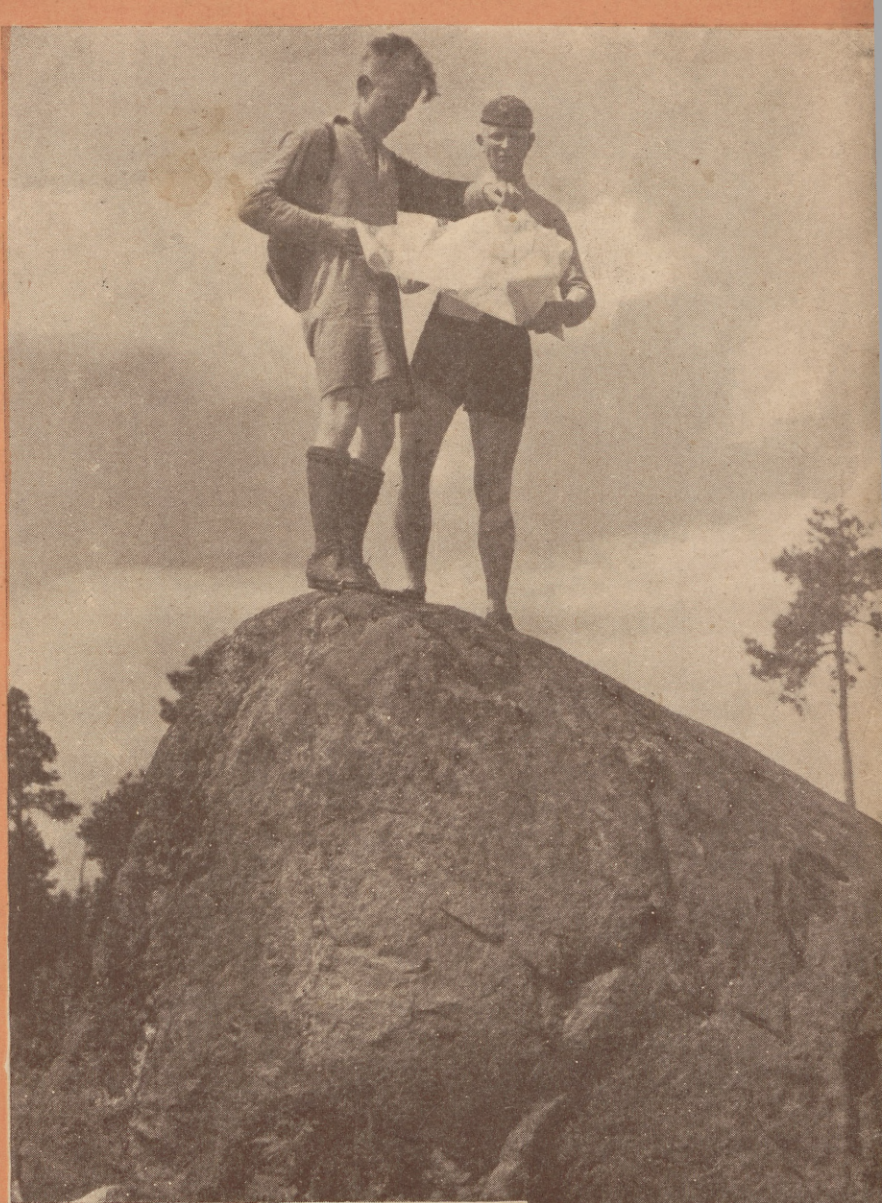

**T
Ä
N
A
D
Ä
E
V**

NR 6

**J
U
U
N
I**

1937

Eelkõige

loeb igaüks «Uus Eestit», sest «UUS EESTI»
avaldatakse igapäev kiirelt, tõetruult ja asjalikult
palju tarvilikku ja huvitavat

*Sõnas
ja pildis*

uudiseid kõigi maailmast toob igapäev rohkesti
„UUS EESTI“

Teadlikul kodanikul on oma huvides tarvilik
lugeda igapäev „UUS EESTIT“

HANDO MUGASTO †

In memoriam

11. juunil tahtsid Hando Mugasto sõbrad tulla teda lilledega välismaateekonnale saatma. Kohvrid olid pakitud, reisipassid taskus. Mugasto sõitis ära, sõitis ära kauaks ettenägemata sõidukava järgi. Lilled langesid ta hauale.

Värskel haulal nutame südamliku ning armsa sõbra kaotust. „Pallas“ kaotas Mugastos õpetaja, kes valmistas ette noort graafikute põlve, Eesti kaotas andeka kunstniku, kes andis kogu oma ande ja oskuse kodumaale.

Tema gravüürid, tema illustreeritud raamatud, eksliibrised, mis ilustavad raamatukogusid, püsivad tema loomingu mälestusmärkidenä ning elavad meiega edasi, olles ühtlasi eeskujuks tulevastele kunstnikepõlvvedele.

Hando Mugasto suri 30-aastasena.

J. Genss

*

Hando Mugasto sündis 18. jaanuaril 1907 Rakveres. Õppis kohalikus gümnaasiumis, mille kursuse lõpetas aastal 1924. Astus veel samal aastal Tartus „Pallase“ kunstikooli, kus hakkas Ed. Viiralti juhatusel õppima graafikat. Vahepeal kaitseväeteenistuses olnud, lõpetas ta kunstikooli 1933. aastal. Juba kaks aastat hiljemini valiti ta sama kooli graafikaõpetajaks.

Hando Mugasto oli meie noorema kunstnike-põlvkonna keskel üks kõige andekamaid. Möödunud talvel võttis ta oma töödega osa rahvusvahelisest graafikanäitusest Varssavis, kus leidis väga suurt tähelepanu ja saavutas ühe esimesist auhindadest. Tema elu tähtsaimaks tööks oli „Kalevipoja“ illustreerimine koos vanameister Kristjan Rauaga.

TÄNAPÄEV

NR. 6

JUUNI 1937

III AASTAKÄIK

J. Kangur: Demokraatiast ja absoluutsest võimust

M. Päss: Tartu ja Tallinn

Kodanik: Väikesed päevamured

K. A. Hindrey: Erni Hiir, seisukohad ja minu vilets iseloom

S. Sinimets: Koidula seniavaldamata kirju

A. Säärits: Loojang

J. Kärner: Katke Faust I tõlkest

Th. Moore: Ametniku kirg

J. Kangur: Pärnu ärkab

E. Kollom: Kunstist meie kalmistuil

L. Mõtus: Lapselelu

A. F-n: Raamat rahva sekka

R. A. Lesta: Tuleviku Vabadusväljak

K. Eh.: Kirjanik-koolimees metsade ja rabade taga

H. Lüüs: Mõnda aedadest

T.: VIII koertenäitus

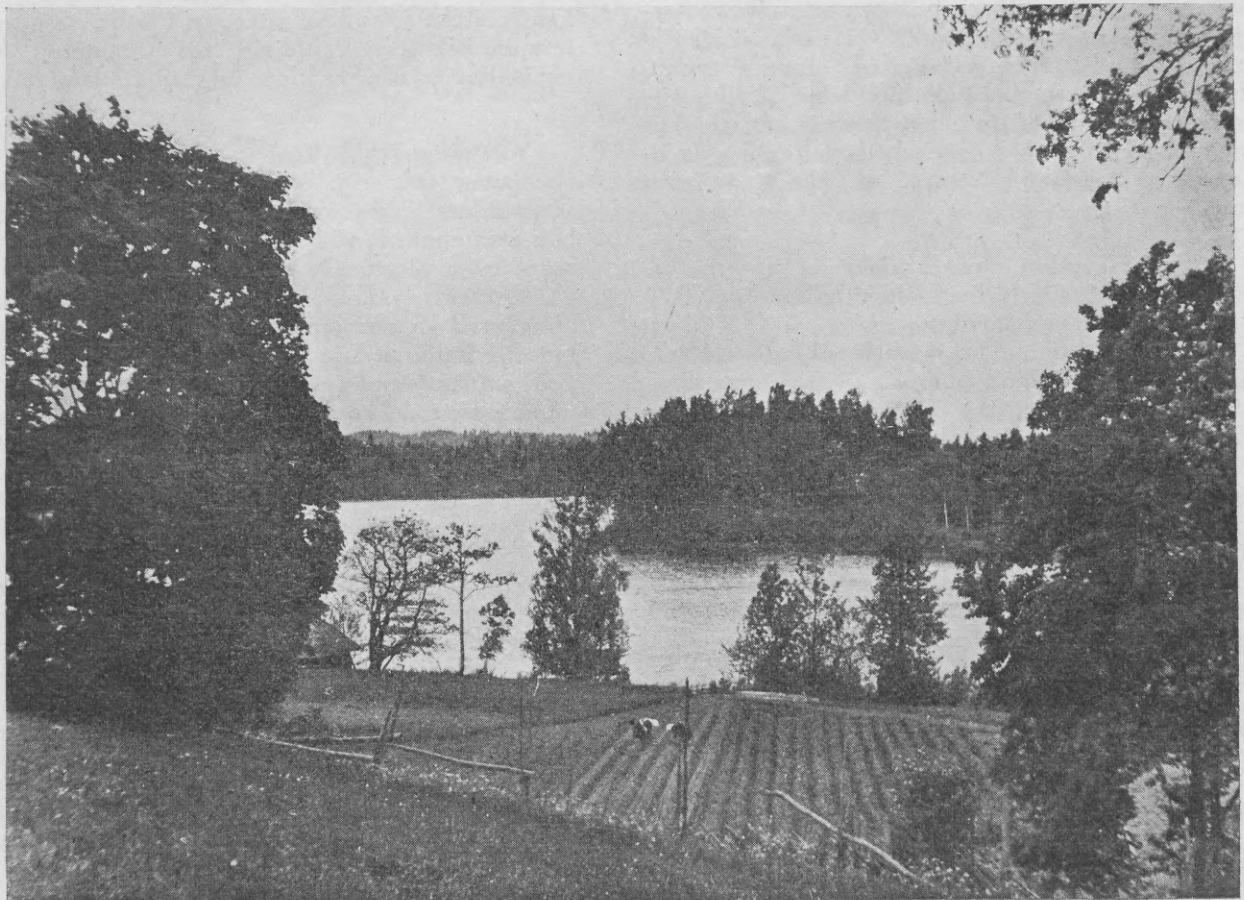
O. Luts: Sügis (järg)

Kirjandus

Jaan Vahtra kaas

Vaade Pühajärvele

Foto Hinto

Demokraatiast ja absoluutsest võimust

Vist kunagi veel ei ole mõne probleemi üle niipalju mõtteid vahetatud ja vaieldud kui seda tänapäeval tehakse demokraatia üle. Demokraatia, demokraatia kriis — need on tänapäeva põletavamaid päevaprobleeme.

Peagu igaihel on omamoodi arusaamine demokraatiast. Ühtedele on ta vaid ilus ja moodne lööksõna, ilma igasuguse täpsema sisu ja mõtteta, teistele jälle kas poliitiliseks või riigiõiguslikuks terminiks ja mõisteks. Alles kolmandad näevad demokraatias rohkemat kui moodsat lööksõna või riigiõiguslikku terminit — nimelt terve inimsoo üldkultuurilise arengu suunda määravat tegurit.

*

Demokraatia-probleemi lahtimõtestamise püüded on kergitanud üles ja asetanud tänapäeva huvide tulipunkti terve rea teisigi probleeme. Näiteks individualismi ja kollektivismi küsimused.

Üksikisik ja hulk — need on kaks suurt vastandit, millele sobiva kompromissi kallal nähakse tänapäeval suurimat vaeva. Ja demokraatiagi — eks ole seegi teatud määral isiku ja hulga, individualismi ja kollektivismi sobitamise katseks?

Alati on olnud suureks küsimuseks: kas isiku üldsuse või üldsus isiku jaoks? Kas kollektiiv peab võimaldama üksikisikule tema huvide ja tarvete rahuldamise ülemmäära või peab üksikisik oma isiklikud huvid ja nõuded ohvriks tooma üldsuse tihti tabamatutele huvidele? Selles küsimuses juurduvadki nii demokraatia, fašism kui ka kommunism. Vahe seisab ainult selles, mis suguses ulatuses tõlgitsetakse kollektiivi ja tema huvide mõistet.

*

Adolf Haeutler jutustab ajakirjas „Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie“ (Nr. 1 — 1931) järgmise huvitava loo.

Kui ta möödunud sajandi lõpul oma ümbermaailmareisil oli olnud Jaapanis, juhtunud ta järgmise seiga kaasaelajaks. Grupp inglasi ja ameeriklasi oli tahtnud lähemalt tutvuda ühe vana keiserliku lossiga. Selleks aga pidid nad oma maade diplomaatiliste esinduste kaudu iga üksiku isiku jaoks nõutama loa Jaapani valitsuselt. Ent tulemused olid rabavad: sellal kui inglased oma diplomaatilise esinduse kaudu said vastuse, et keiserlikku lossi võivad külastada ainult aristokraatlikud inglased, said ameeriklased kõik ilma erandita soovitud loa. Ja ameeriklaste rahvuslik uhkustunne seletas seda sellega, et Ameerika Ühendriikide kodanikud olevat kõik sündinud aristokraadid.

Haeutler lausub sel puhul, et niisugune väide võib eurooplasele tunduda paradoksaalsena, kuid

demokraatlikule ameeriklasele on ta endastmõistetavaks usutunnistuseks: kõigis Ameerika Ühendriikide suveräänsetes kodanikes elab nende suveräänne riik. Ja selles paradoksis peituvad kõik probleemid Ameerika jaoks. Ka ameeriklaste common sense. See olevat ka tõelise demokraatia tunnuseks.

*

Mis on inimese õigeks elumõtteks ja väärtuseks? — küsib Haeutler edasi. Ja ta vastab ise: inimese enesearendamine kõige kõrgema isiklikult võimaliku ühiskondliku väärtuseni. Ja suveräänse ühiskonna mõte ja väärtus seisab selles, et võimaldada oma liikmetele enesearendamist nende võimaliku kõrgema tasemeni.

Ent inimsoo traagika seisab selles, et inimeste kooseluvormide korraldamise oskus, kõrgeim kõigist kunstidest, on pidanud taanduma asjade maailma korraldamise oskuse eest. Inimese isiku esmasündimisõigus on juba ammu ära müüdnud asjade maailma läätseleeme eest. Inimesi on kasvatatud vaid asjade teenimiseks. Ja nad on ka ise teatud määral asjadeks muudetud.

See traagiline võitlus inimese ja asja vahel läbib punase niidina tervet inimsoo ajalugu. Võtkem näiteks juba Sokratest ja Platot, neid suuri inimese isiku eest võitlejaid, või Aristotelest, seda geniaalset asjade maailma õiguste kuulutajat.

*

Kui tänapäeval keeb võitlus demokraatia ja absoluutse võimu pooldajate vahel, siis tähendab see võitlust inimesõiguste ja asjadeõiguste vahel. Kas inimene on väärtus omaette või ainult asi mõne teise väärtuse teenistuses?

Ent nii paradoksaalne kui see ka ei ole, siiski nimetavad ka absoluutse võimu ja igasuguse juhi-kultuse kummardajad endid inimesõiguste eest võitlejateks. Iseasi on muidugi, mis nad inimesõiguste all mõtleavad.

Kuid ärgem laskem endid petta — absoluutne võim tunnustab ikkagi ainult teatud grupi inimesõigusi, kõik teised inimesed on vaid asjad selle eesõigustatud grupi huvide teenistuses. Stefan Zweig ütleb oma raamatus „Drei Dichter ihres Lebens“ selle kohta väga huvitavalt: „Absoluutne võim, varjaku ta ennast kas rahvamajanduse, rahvusliku õitsengu või koloniaalekspansioonide kuitahes pateetiliste hilpude taha, võltsigu ta inimeste võimutungi ja verejanu kuitahes osavasti filosoofilisteks või isamaalisteks ideaalideks — meie ei tohi lasta endid petta: ka kõige meelitavamates sublimatsioonides ei teotse absoluutne võim kunagi inimsoo vennastumise heaks, vaid ainult

Tartu ja Tallinn

Tartu ja Tallinn — see on meie tänapäeva avalikkuses mitmeti samalaadne, võistlev ja eriilmeline kaksikeskus nagu Sparta ja Ateena Vana-Kreekas või Moskva ja Petrograd hilisaegses Venes. Tartu ja Tallinn — selles peitub meie järeleaimamatu omapära kõikide teiste Läänemere riikide ühisperes.

Tartu on vana, omaaegne kuulsusrikas ülikoolilinn oma idüllilise vallikraaviga piiratud Toomemäega, mille katedraali varemetes hoidub Läänemere rahvaste suurim vaimne varasalg — Tartu ülikooli raamatukogu. Tallinn on vanaaegne ja põline kaubalinn, ristsõlm Lääne ja Ida ühendavatel kaubateedel. Tallinn oma Toompeaga — see on meie omariikluse kehastatud mõte, aju- ja närvi- ja südamekeskus, mis on piiratud Lasnamäe ja Roccaalmare teravasakilise ja lubjakivilise paasrünkaga nagu mingi tohutu kolbaga.

Ei ole kahtlust selles, et sisemine Tartu vajab avaravaatelist merd samuti, nagu mereäärne Tallinn kannatab olulist puudust haljaspõldude, tagamaade ja siseturgude järele. Tartu on meie vaimne tsentrum, Tallinn — meie üldise julgeoleku eest vastutav valvepost. Tallinnas otsustati vastu võtta Vabadussõda, Tartus sõlmiti rahu ja otsustati Vabadussõja lõpp. Aegadel, millal Tartu raad oli veel kõige kindlamalt sakslaste käes, langes Tallinna omavalitsus ühe esimesena sakslastelt — maa pärisrahva, eestlaste kätte.

Tartu tunneb ennast mugavalt Rõngu-Otepää-Taevaskoja-Vooremäe kõrgmaastiku ning Peipsi-Võrtsjärve vaheliste metsade piiratud ja hellitatud, tuulevarjulises vöös. Tallinn on avatud puhanguile merelt ja maalt: 1905. a. 16. oktoobri, 1924. a. 1. detsembri ja 1935. a. 8. detsembri platsdarmiks oli märgitud Tallinn. Tallinn on meie poliitiliste tänapäeva tormide ja tungide pulseeruv tuiksoon, Tartu — meie poliitilise „nädalalõpu“ kodu, milles ei puudu oma romantika, praktiline idealism ja professorlik keelepeks.

Oleme alati elanud lahestatud kaksikelu. On kaks Eestit. Üks on halduslik, teine meie rahva loominguiline avalikkus. Ühte esindavad Päts ja Eenpalu, Akel ja Teemant, Rei ja Tõnisson, kuna teist — Tammsaare ja Luts, Kapp ja Läte, Triik ja Laikmaa, Suits ja Alle. Üks valitseb maid,

Vaade kevadisele Tartu Toomele

kuna teine — atakerib taevaid. See kontrast kahe Eesti vahel on teravam kui kontrast Tartu ja Tallinna vahel.

Juba Jannseni ja Grenzsteini aegadest alates on Tartu tülitsetud küll Jakobsoni „Sakala“, küll Järve „Virulase“, küll Johann Köleri isikupärase — nagu siis seda nimetati — „vabatmeelega“. Ja nii nagu kitsaks jäi Tobiassele ja Viiraltile Tartu, nõnda Koortile — hilisaegne Tallinn. Köler varises Peterburis, Tobias — Berliinis ja Koort — Moskvast. Tobiassele püstitas mälestussamba Haapsalu, Köler ja Koort ei ole leidnud sedagi tähelepanu.

Rannaäärsed linnad ei ole tavaliselt nii konservatiivsed kui sisemaised. Oli ju Ateena vabameelsem Spartast ja Leningrad — kurapoolsem Moskvast. Meil aga pole erilist demokraatlikkust märgata olnud ei Tallinnas ega Tartus. Ei ole kerged päevad olnud Tartus „Noor-Eestil“. „Vabaduse ja õhu“ puudus viis olude survele Tartust võõrsile Suitsu, Tuglase ja Vilde. Poliitikud Martna ja Speek, tormakad saatusekaaslased Vilms ja Reinik, kellest esimene langes sakslaste, teine enamlaste tapvate kuulide all, olid ikkagi ainult „võõrkehad“ Tartu poliitilises tähekkogus. Aga

mõne üksiku grupi suurendatud enesemaksmapaneku heaks, pikendades sellega maailma üheõigluselise kestvust.“

Ja tõesti — eks ole praegustes absoluutse võimuga riikides võimuloleva grupi isiklikud huvid väga osavasti varjatud igasuguste kõlavate üld-

rahvuslike loosungite taha? Kodanike silmad on sunnitud vaatama ainult teatud suunas, mis eemalseisjale võib luua kujutluse rahvuslikust totaalsusest, ent kuipalju selle taga on ehtsat üldinimlikult väärtuslikku common sense'i, seda näitab alles ajalugu, inimsoo kultuuri ajalugu.

Kodaniku väikesed päevamured

1

Ajalehed kirjutavad pea iga päev sellest, kuidas nüüd olevat üle terve riigi käimas kodukaunistamise hoogtöö: siin istutatud sada puud, seal tuhat ning nõnda edasi. Ilus töö, õilis ettevõtte, ja kodanik tunneks sellest parimat rõõmu ja heameelt, kui mitte samal ajal poleks samades lehtedes lugeda vastupidist: seal on hävitatud vana põline puiestik ja teal — haruldased ilupuud. Edasi on veel lugeda, et lihtsameelsed kodanikud on esinenud parkide ja ilupuude hävitamise vastu protestidega, kuid hilja, puud on juba pikali ja teha pole midagi.

Rändur, kui sa matkad mööda kodumaad, siis võid sa veenduda selles tões. Vaadake ainult, mis on sündinud ja sünnib mõnedes endistes mõisaparkides, kus tihti asuvad meie haridustemplid — kooli- ja rahvamajad. Samalaadi nähtusi paistab silma kihelkondade tsentrumites, kirikute ümber ja alevites. Majaputkade ehitamisel ei ole mingit järjekorda nende paigutamises. Igaüks ehitab nõnda, kuidas maalapikese peale just passib. Vanad põlised puud kirikute ümber on jäetud sageli ilma kaitse ja abita, nende juuri tallavad hobused ja rahvas. Tõsi, koolimajade juures on hakatud midagi kohendama, kuid siingi kõlab nii mõnigi kurb noot. Nende ridade kirjutajale jutustas üks rahvalugustaja: „Olen ülikooli lõpetanud, pärast seda veel stipendiaadina välismaal õppinud. Kodumaale tagasi tulnud, hakkasin kooliõpetajaks ühes vallas, mis pole mitte kõige vaesem ja viletsam. Koolimaja asus maan-

tee ääres ja otse kiriku külje all. Leidsin, et siin oleks vajalik koolimaja ümbrust kaunimaks teha. Kuna see oli väikeste kuludega seotud, esinesin vallavolikogus vastava projektiga ja küsisin natuke krediiti. Vallaisad arvasid aga, et puid ja põõsaid kasvab seal niikuinii, pole seal vaja mingit erilist kaunistamist. Mõtlesin, et tont nendega, teen ise omal kulul selle töö ära, see mõni kroon ees või taga. Tegingi ja koolimaja ümbrus sai lühikese aja jooksul üpris nägus. Olin kohale määratud ajutiselt ja lootsin, et minu head püüded kodukaunistamise alal aitavad tõendada minu kui rahvalugustaja arusaamist oma ülesannetest ning et mind valitakse kohale, kui tulevad valimised. Valimised tulid, kuid mind siiski ei valitud. Mõtlesid vist: mässas see mees koolimaja ümber, tegi teeradu ja iluaedasid, — mine tea, mis veel siis hakkab tegema, kui me ta ära valime...“

Olgu juurde lisatud, et see kõik sündis juba paari, kolme aasta eest ja on näiteks, kuidas võib käia nii mõnegi kodukaunistamise pioneeri käsi.

2

Mõne nädala eest läbis ajalehti sõnum, et Saksamaalt olevat Eestisse kutsutud keegi saksa eriteadlane, kes pidavat imetargasti oskama planeerida parke, platse ja puiestikke. Olevatki too kange mees juba meie linnades ümber luusinud, materjale kogunud ja siis jälle Saksamaale tagasi sõitnud, kus ta meie parkide ja puiestikkude ning avalikkude platside plaanid valmis meisterdavalt,

nüüdne Tartu võib enesega täiel määral rahul olla: aegade vältel siin trakteeritud provintsiaalne konservatism on lõpuks vallutanud, nagu öitsev sinepiiva, kogu uskevadiselt puhkeva Eesti.

Tartu ja Tallinn — see on variant Vestmanist ja Piibehest. Võistlus kahe linna vahel avaldus markantselt juba 1905. a. Tartu „Bürgermusse“ suukongressil. Kongress murdus kaheks. Siit peale — vivit sub pectore vulnus — ei kasva haavaarm, ei ole rahu kahe võistleja linna vahel. Seal, kus Tartu püstitas esimesena ja kergekäeliselt „ühiskondliku tellimuse“ presidendi riigiõiguslikule instituudile, — teostab seda nüüd ei keegi muu kui Tallinn. Aga meie poliitilise tänapäeva tunnuseks ongi see, et olukorrad on muutunud tundmatuseni: nüüd teeb majanduslik Tallinn ülemaalist rahvuslust, aga rahvuslik Tartu — süvendab ühistegelise majandust. Nii on nüüdses Tallinnas rohkemgi ideoloogilist Tartut kui Tartus eneses.

Tartus on alus pandud E. Kirjameeste Seltsile, E. Kirjanduse Seltsile, E. R. Muuseumile ja reale teistele üldüritustele. Tartu on „Noor-Eesti“ ja

„Siuru“ häll. Aga Tallinn on andnud tähtsama meie kultuuriloos — Wandradt-Koelli esimese eestikeelse trükiraamatu ja, mis kaaluvam, — Harjumaalt laenatudpeenpuhta, valitult painduva, arenguvõimelise, varjundirikka ja metallikõlalise, surematu eesti kirjakeele.

Meie tõusev haritlaskond, kelle hälliks on Tartu, on hädaohtlikult eraldatud rahvast. On see tahumatu omakasupüüd ja üldhuvide arenematus või fraasiks muutunud, pinnapealne ja juurteta rahvusmeel? Aga see ongi, mis moodustab Tartu eriilme. Ja kuigi Tartu on vallutanud Tallinnagi oma pulstunud alalhoidlusega, mida eriti serveerib ajast ja arust läinud „värvinokats“, siis tundub sageli veel nüüdki, nagu püsiks edasi endised piiritulbad Põhja- ja Lõuna-Eesti vahel.

Siiski on vastuvaidlematu tõsiasi, et endiste kubermangude lahutavad piiritulbad on kaotatud jäädavalt. Ja nii ei olegi lõpptulemusena kahte areenil võistlevat, vaid kaks teineteist täiendavat ja sageli teineteist järeleaimavat sõsarlinna — Tartu ja Tallinn, Tallinn ja Tartu.

mille järele siis meie linnades algavat see õige kodukaunistamise hoogtöö.

Et välismailt mõnikord eriteadlasi kutsutakse, selles pole midagi imelikku ega võõrastavat, kuid seekord tahaks kodanik küll küsida: kas ei leidu meie o m a d e eriteadlaste hulgas siis tõesti mitte ainustki inimest, kes suudaks teostada meie väikeste parkide, platside ja puistikkude planeerimist? Kas usutakse, et keegi sakslane Berliinis või mujal suudab seda seal paremini teha kui meie omad inimesed siin koha peal, kus on palju rohkem võimalusi ja aega kaalumisteks ja mõtlemisteks, et planeerimine sünniks nii, nagu me seda soovime ja see meile kohane on? Kui meil pole tekkimas mõnda Versailles'i või Schönbrunni lossi, — mis on võimatu, sest eesti rahvas on selleks liiga vaene —, siis peaksime küll suutma oma väikesi parke ja platsikesi planeerida oma eriteadlaste jõududega, varjäägid väljastpoolt on käesoleval juhul üleaarused. Muide: üks linnapea olevatki ise oma juhtida oleva linna avalikkude plat-side planeerimis-projektide valmistamisele asunud, mis on igapidi tervitatav ja kiiduväärt, — sirge joon olgu igal pool.

3

Mis sünnib meie kinode filmiinspeksioonis? Kui kodanik, kes on kinosõber, jälgib meie kinodes ettekantavaid filme, siis leiab ta, et meie kinodes on vallutanud saksa päritoluga filmid. Saksa filmide magedus on üldiselt tuntud juba ammust ajast ja tolle asjaoluga on kodanik juba harjunud. Kuid mis pahem: viimasel ajal on nimetatud maa filmidesse poetatud veel ka ohtral määral puht natslikku propagandat. Eriti kubisevad sellisest propagandast saksa filmikroonikad.

Kas vajab Eesti demokraatlik kodanik selliseid filme ja millistel kaalutlustel laseb eesti filmiinspeksioon neid eesti kinolinadele? Kui kõnel-dakse ja kirjutatakse, et Eesti on demokraatlik maa ega ole siin sallitav diktaatorlikkude ideede levitamine ei paremalt ega pahemalt poolt, siis oldagu selles järjekindel.

4

Hispaanias möllab kodusõda. Fašistlikud ning monarhistlikud kindralid tõstsid seadusliku valit-suse vastu mässu, töid palgasõdureid Marokost, Itaaliast ja Saksamaalt ja tapavad ning hävitavad võõraste abil ja võõraste rahaga Hispaania rah-vast. Iga päev toovad ajalehed sellest ennenägematust hävitustööst sõnumeid. Imelikul kombel leidub Eestis ajalehti, kes mässuliste kindralite palgasõdurite salku järjekindlasti nimetavad Hispaania rahvuslasteks, mõned ka tagasihoidliku-malt valitsusvastasteks. Mis „rahvuslased“ on kindral Franco palgasõdurid, see on eesti demo-kraatlikult mõtlevale kodanikule ammu selge ja ta loeb sääraseid nimetusi muigega.

Viimasel ajal aga on lugu läinud veel kauge-male. Üks eesti päevaleht on erilise huviga suurte

pealkirjade all hakanud tooma hispaania mässu-liste kindralite propagandasõnumeid, trükkides neid pealegi esikohal ja jämeda kirjaga. Enami-kus on need sõnumid pärit ühisest allikast ja mär-gitud tähtedega DNB. Mis tähendab DNB? Deutsche Nachrichten-Bureau, saksa ametlik tea-detebüroo. Jääb arusaamatuks, mis eesmärgiga peab nimetatud eesti päevaleht vajaliseks levi-tada eesti lugejaskonnas saksa sihilikke ja sageli ebaõigeid propangandasõnumeid hispaania mässu-liste kindralite kasuks, kes veristavad Hispaania rahvast, püüdes hävitada seaduslikku valitsust ja panna maksma fašistlikku diktatuuri?

Olgu juurde lisatud, et toosama eesti päeva-leht, kes aastakümneid on võidelnud demokraat-likkude ideede eest, viimasel ajal üldse silmator-kavalt palju ruumi annab saksa DNB poolt levi-tatavaile kõmusõnumitele, millest enamik hiljem osutub valeks. Kainelt mõtleja kodanik vaatab pealt ja vangutab pead.

5

Kui Lõuna-Ameerika kohvi- ja nisukuningad kõrgete turuhindade hoidmise otstarbel tuhandeid tonne kohviube ja nisu merre uputasid või ladu-dele lihtsalt tule otsa panid, siis luges kogu maa-ilm seda hämmastuse ja õigustatud pahameelega. Samal ajal, kui miljoneid inimesi nälgib ja küm-ned miljonid kannatavad alatoitluse all, hävitavad rahamagnaadid toiduaineid, et need mitte ei sa-tuks turule, ilma et rahakuningad sellelt ei löikaks sadu protsente...

Midagi selletaolist on juhtunud hiljuti Pärnu rannas. Kui uskuda ajalehtede sõnumeid, siis on seal neil päevil kalurid heitnud merre tagasi rik-kaliku räimesaagi, et mitte hinda rikkuda... Sa-mal ajal oli veel lugeda, et valitsuse poolt kokku-ostetud räimekuhjad mädanevad lageda taeva all ja täidavad õhku paha lõhnaga... Ent veel sa-mal ajal otsib rahva vaesem kiht turul odavat kala ega jõua küllalt kiruda, et kalade hinnad aina tõusevad.

On selge, et siia juurde pole vaja mingeid kommentaare.

Kodanik

Erni Hiir, seisukohad ja minu vilets iseloom

Tõeliselt lugupeetud härra Hiir!

Teie olete võidelnud oma arvustajatega. Seda teen mina tavaliselt ka. Ja seks on meil mõlemail õigus. Sest nad teenivad seda ära. Kuna Teie oma sõnavõtus mainite ka pikemalt mind, siis tunnustan ma meeleldi Teie õigust, kannan oma risti rõõmuga, kuid pean vajalikuks vastata pikemalt.

Kuid ma ei tahaks mitte koha peal tammumise ja vastuväidete toomisega raisata ruumi ning aega. Tahaksin viia juttu mujale, et kuhugi edasi jõuda, uutele mõttekäikudele, ja see vist oleks meile mõlemaile huvitavam. Seepärast puudutan üsna põgusalt vaid etteheidet minu saksikuse suhtes ja juhiks Teie tähelepanu meil tavalisele nähtusele, et saksikuse mõistet seotakse mingi rahvusvahelise standardilmega. Juhtus veel läinud suvel, et üks eestlasest ametikandja pidas Haapsalus suvitavaid Rootsi noori töölisi Saksamaa üliõpilasteks. Ning et ennesõjaaegsed võrdlused Berliini linnavahtide ja Venemaa polkovnikute vahel olid võimalikud, see näitab kõigi eestlaste kõrvutamiste kergekäelisust.

Pea tunnustama, et lugesin Teie kirjutust viimases „Tänapäevas“ natuke pealiskaudselt, ja praegu ei ole mul seda numbrit ka mitte käepärast kontrollimiseks, kas on seal veel midagi peale selle mulle kõige tähtsama, millele mõtlesingi vastata. Ja see oli nimelt Teie etteheide mulle, ma ründavat kohe hindamiskomisjonide ja züriide liikmeid isiklikult, kui hindamiste tulemused mulle polevat olnud soodsad.

Tingiv kõrvallause ei ole eestlaste poleemikais mitte uus, härra Hiir, seda peate vist küll ise tunnustama. Väga harva satume vaatele, et meil tekib ka proteste puhta õigluse pärast, süsteemide vildakuse pärast ja üldse kõigi muude põhjuste pärast peale isikliku kasumomendi.

Agas Teie peate vildakaks seda minu järjekindlat isikliku ründamist esiteks ning unustate teiseks, et ma seda toimingut olen harrastanud ka siis, kui ma ise veel kirjanik ei olnudki.

Ma võtan õigeks, et minu iseloom kaldub teatavale järjekindlusele. Ühtlasi ka seda, et see hindamiskoondade arvustamine minu poolt on olnud süsteemiks. Sest tõepoolest, muud teed ma ei tea, kuidas aegamööda jõuaksime seisukorrani, kus hindajad näitaksid ka neid võimeid, mis neid õigustaksid hindama.

Kas Teie enesele siis silma pole puutunud see meie igavene õnnetus kollektiivotsuste tegemisel muudel ja ka kirjanduse alal, kus otsuste tegijad ikka kaotavad oma jälgi anonüümsuse taha. Ei kannan mitte keegi vastutust, ei seisa mitte keegi oma tõekspidamiste eest, ei ole õieti mitte keegi mees mis mees, vaid ikka on teised süüdi, kogu kolleegium, ja mis siis tema õieti võib parata?

Kui räägiksime õige päris omavahel, härra Hiir, siis ei kõhklekski Teie mulle õigust andmast, et siin lehkab õige mõnigi asi taeva poole. Agas vaadake, mul on kord niisugune vilets iseloom, et sõandan kõnelda päris avalikult asjast, mis minu kaudu puutuvad ju õieti üldsust. Ning olgu ma siis pealegi ise rünnatav — ja Teie ise ju teate väga hästi viimaste sündmuste puhul, kuipalju vastulööke ja kui paljudelt korraga see välja kutsub — ikkagi jõuame rohkem ja rohkem veendumusele, kui halb see meie hindamis-süsteem on.

Seejuures ei taha ma muidugi eitada, et mul ka natuke kergem oleks, kui ma mitte päris üksinda ei peaks juhtima hulkade tulistamist ja ka salajast veemürgitamist ainult iseenese vastu. Natuke tuge oleks ka mõnikord vaja. Kuid kui ei ole, siis ei ole, ja kui teda ei tule, siis jäägu ära: ma pean oma süsteemi õigeks ja

hingan kohe kergemini, kui saan mõne hindaja areenile, et näidaku, missuguste tõekspidamiste ja tarkuste põhjal ta end peab kutsutuks hindama.

Kas Teie ise ka mitte ei tunneks uudishimu nende isikute vastu, kes mind alles hiljuti asetasiid kirjanikude esimesest kategooriast tagasi teise minu ilmse küündimatuse pärast kirjanduse alal? Ja seejuures ärgem tehkem sellest ometi mingit saladust, et ma olen kaks korda saanud riigivanema auhinna ja kaks korda olen auhinnatud mujalt poolt. Nii siis embakumba, kas on sihtkapitali hindajad, kergelt öeldud, väga ebakompetentsed või aga riigivanema auhinna zürii liikmed. On ju ka võimalik kolmas lahendus: mõlemal pool ei seisa nad oma ülesande kõrgusel. Ja vaadake, härra Hiir, see'p see ongi, mida ma väidan kogu aeg, ja sellepärast tahaksin ma teada nende kunstilistest veenetest midagi ja sellepärast katsungi neid välja tuua nende anonüümsusest.

Või peate Teie seda normaalseks nähtuseks, kui saan küsimise peale, kes õige otsustavad kultuurkapitali kõrgemas instantsis kirjanduslikke küsimusi ja paigutavad kirjanikke nende võimete suhtes järjekorda, naeratava vastuse: „Noh, kindral Soots... ja... ja parun Schilling...“

Ma tean, et kindral Soots on lugenud sõjateadlasi Clausevitzit ja Schlieffenit ning uurinud roomlaste rivi-korda, kuid olen kindel, et tema silmade ette ei ole juhtunud veel ühtegi kirjandusajalugugi, (mille lugeminegi üksi ammu veel ei õigustaks kirjandust hindama). Ning ütlege ometi ise, härra Hiir, mis on kindral Soots'il tegemist Petrarca sonettidega või Baudelaire'i „Fleurs de mal'iga“? Kas aga parun Schilling üldse on lugenud midagi eesti kirjandusest või kavatsen kunagi lugeda, selle kohta puudub mul igasugune aim.

Teie küsite või küsib vahest mõni teine jahmatades, kas see siis tõepoolest nõnda on ja et kas siis kedagi seal ei ole, keda võiks viia mingisugusessegi seosesse ilukirjandusega. Nii küsisin minagi. Ja sain siis vastuseks, et ikkagi on küll. Nimelt härrad Hugo Kukke, O. Gustavson ja vist ka prof. Uluots.

Hugo Kukket tunneme kui endist ajakirjanikku ja nüüdset poliitikameest, aga missugused suhted tal on kirjandusega, see pole seni veel ilmnunud mõne kirjutuse kaudu. O. Gustavson on kirjanikuverd mees, seda küll, aga ka härra Uluots on teadupärast jurisprudentsi professor. Jääks siis sellesse ilukirjanduse üle otsustavas kogusse järele vaid O. Gustavson. Natuke vähe, härra Hiir, eks?

Ja vaadake nüüd, härra Hiir, et siin meie seisame ja edasi me enam ei saa. Neist härradest keegi avalikult meile oma kirjanduslikest harrastustest ja veendumustest seletama ei hakka, ehk siis vast, kui tekiks õige tugev küsimiste rahe igalt poolt, miks, mu härrad, nii ja miks mitte naa, ja olge lahked, andke meile kord valgust ja selgust. Kuna aga seda küsimiste rahet kusagilt pole loota, pean mina alamaist instantsidest, auhindamiskomisjonidest ja züriidest välja provotseerima neid, kes endid provotseerida lasevad, et siis nendega selgitada kunstilisi probleeme. Ja ikka a d h o m i n e m, a d p e r s o n a m, sest ega Teie ja keegi teine ei saa uskuda puht-teoreetiliste kriitilis-esteeetiliste artiklite ning esseede otsest mõju hindamiskomisjonide liikmeile, kelle kirjanduslik ettevalmistus on alles täielikult problemaatiline!

Alles siis, kui meie mõndagi neist härradest oleme saanud avalikku poleemikasse, alles siis selgubki tema kompetents kõne all oleval alal.

Ja siis selgub ka veel muudki. Siis alles selguvad ka motiivid, mille järele hinnatakse. Siis tulevad ilmsiks puht-inimlikud ja liig-inimlikud põhjendused, siis mõistame ka, miks ükskord peetakse kinni ülesseatud

Möödunud nädalal rikastus Tartu uue ja mugava kohviku võrra. Esimene Eesti Mesikoogitööstus J. Lill, kes seni meie maiustusteturgu varustanud eksportmesikookidega ja arstlikult kontrollitud lastejahuga, avas oma kondiitriäri kõrvale moodsa, kõige uuematele ajanõuetele vastava kohviku, mille alaliselt rahvast tulvil ruumid on tunnustuseks Tartu publiku suurest ja kiiresti saavutatud poolehoiust. Kohviku huvitavad sisedekoratsioonikavandid on valmistanud Tallinna tuntud sisearhitektid O. Murdmaa ja A. Mõtuse. Eriliseks hüveks on kohviku suur ja mitmekesine saaduste valik, välismaade eeskujul pakutakse kõige mitmekesisemaid karastavaid jooke ja coctaille, millest mitmed on kujunenud Tartu kohvikupubliku erifesteks lemmikjookideks. Uue kohviku mugavate ruumide ja hea sisustuse poolest võib Tartu nüüd julgesti võistelda Tallinna ja Riia parimate kohvikutega.

põhimõtteist ja teinekord mitte. Siis mõistame, miks mõnikord võetakse hindamisele ka endiste kaugeate aastate töid, kuna seni selgel sõnal oli öeldud, et hindamise alla peavad tulema ainult kahe viimase aasta raamatud. Teie mõistate siis ka, kui palju mängib osa isiklik suhtumine ja mitte igakord kunsti möödupuud. Ja ühtlasi saate aru paljust, väga paljust. Ka vist sellestki, et eestlasel on siiski väga palju viisakust. Ja selle viisakuse pärast ei saa ta kõrgelt hindamata jätta ka seda seisukohta, mida omab see või teine kirjanik oma organisatsioonis. Muide, see on nii ka teistel aladel. Näiteks saab ju rügemendiüleml tavaliselt ikka kõrgema aumärgi kui veltveebel. Ja see on ju nii arusaadav ja inimlik, et kaldutakse samastama näiteks kirjanikkonna esimehe organisatorlikke ja representatiivseid teeneid tema kirjanduslikkudega. Võhik vähemalt, kel ju nüüd omavalitsuste ja teiste asutuste auhindade kaudu on kaasakõnelemise õigus hindamistel, ei saagi teisiti mõelda, kui et Kirjanikkude Liidu endine või praegune esimees või abiesimees on kindlasti sellele kohale saanud oma väga väljapaistvate teoste kaudu. Ta ei tea, et valimiste tulemused on alati üksikute huvigruppide leppesaavutus või aga lihtne hääle-enamuse brutaalne avaldus. Ning nagu ise teate, härra Hiir, olite ju abiesimeheks selle grupi lootuste kaudu, kes Teie kaasabiga tahtis üle viia Kirjanikkude Liitu ja „Loomingut“ Tallinna. Kuna aga olete aus ja ustav ning ei mõtelnudki kalduda nende kavatsuste poole, pettus grupp, aga abiesimeheks olite ikkagi saanud. Selle kaudu ka kirjanduslikku staaži paljude silmis.

Ärge pahandage nüüd: ma olen veendunud, et ka minu tööde hinnangud ei ole toimunud vaid kirjanduslikkude möödupuude järele. Ja ma ei loe neid hinnanguid, ei positiivseid ega negatiivseid, muudeks kui vaieldavaiks.

Usun, et olen Teile selgitada võinud minu seisukohta asjas, mida mulle ette heitsite.

Olge kindel, et vaatamata meie lahkarvamistele kunsti alal ma kuidagiviisi ei keela Teile isiklikku lugupidamist.

K. A. Hindrey

Pea jõuab Elva

O. Lutsu juubeli puhul filmis hiljuti Eesti Kultuurfilm Palamuse alevikku ja ümbruskonda, kus sündis ja kasvas O. Luts ning kus arenes tema Tootsi-lugude sündmustik.

Vasemal filmimine Üle-soo talu aiavärvast. Paremäl seisab O. Luts. Kaugemal üle soo paistab Palamuse alevik

Salme Sinimets

Lydia Koidula seniavaldamata kirju

2

Avaldame siin Koidula teise kirja Aspelin'ile. Nagu juba tähendatud, on see originaalis kirjutatud mingis eesti-soome-prantsuse keele segus, mis harilikule lugejale on peagu täiesti arusaamatu. Seepärast ilmub kiri siinkohal praegusesse eesti keelde tõlgituna.

*

Tartus, mihklikuu 16. p. 1870.

Austatud härra!

Teie ei tohi mitte uskuda, et Lydia on küllalt isepäine Teile palju tahta andeks anda — ei! Sellepärast see mitte ei tule, kui ma varemini ei vastanud Teile kirjale. Kõik minu „Soome sõbrad“ ja teised sõbrad on kaua aega pidanud kannatama: minu parem käsi ei võtnud sõna ega sulge kuulda, nii et kõik minu kirjavahetus (correspondence) puhkas pikka, pikka aega ja arst seletas mulle: despotism on meditsiin.

Ja, jah, austatud härra, läinud aasta on toonud pimeid päevi Teile ja meile!

Kuhu tema astub, seal kastavad pisarad murumulla niiskeks. Miks ma peaksin Teile andeks andma, et asi on iseenesest nii loomulik. Teate Teie, härra, mis on selle vaimu nimi, keda nimetatakse lohutajaks ingliski siin mulla peal? Aeg! Tema on kasvatanud rohtu hauale ja seemendanud õilmekesi silmle, ja enne oli ometi kõik kuidagi sõmer liiv ja muld. Haul haljendavad murepisarad. Taevataat lohutab Teie mamma ja õdede südant!

Minul on ka läinud aastal palju tööd olnud, nii palju, et parem käsi aina veel kaebab ja pahandab sellest. Aga — see oli hea, see puistab mured mõnigi kord kaugetele. Suve ajal, kui käsi vangis oli, pidin palju jalgu liigutama, õige palju.

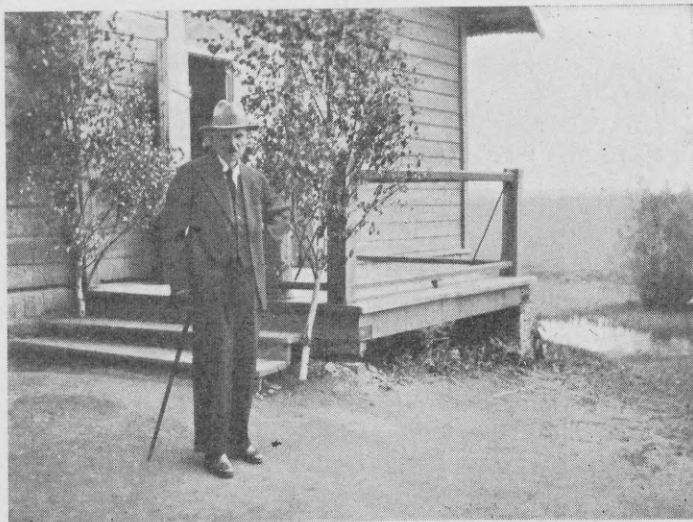
Te küsite, miks hr. Hurt ei olnud soome keelt õppimas? Hr. Hurt oli meie seltsis Eestimaad läbi rändamas, nii oli!

Suve ajal oli 18—20 inimest, keda võib nimetada tulisemaiks rahvameesteks, ette võtnud teekäigu kaudu

vanade lossivaremete Helme ja Tarvastu kihelkondades ja Viljandi linnas, siis oli kaunim osa isamaa kaunist näha saadud ja tuliseid, kõvu, mehiseid sõnu seal voolanud osavatest suudest ja kõneldi palju head, tarvilikku kooli ja rahva tulust ja kasust! Oh, härra magister, kui palju võib ühemeelse huljana kasu kasvatada! Mina olen sellel teekonnal õppinud oma rahvast veel palju rohkem austama ja usaldama kui enne, — minu arust see ei ole mitte väike kasu, mida läinud suvi on andnud. Kui 20 meest selgelt teavad, siis 200 hakkavad aru saama, mis neile tarvis läheb, ja 2000 tuletavad meelde, et ehk neile midagi on tarvis! Neil päevil on paljudest suudest peetud kõnesid, mis ma hiljem ka tahan Teile saata, nii pea kui nad trüki all on. Jah, härra magister, elagu, kasvagu, õitsegu meie Soome- ja Eesti-maa aina ja alati!

Tartus on elav liikumine ja toimetamine nüüd isamaa küsimusist, palju tööd tema kasuks ja samapalju tema vastu; see on ime, kuidas meil siin, kõige paremaks paigaks arvatud Taara tammikus vihanööled on lendama pääsenud. Koolitülid on palavamast palavamad, „Postimees“ ei kõlba sakslaste silmis kuhugi, laulujumal Vanemuine on juba paganausu ebajumalaks saanud, kõik läheb halvemaks ja pahemaks nende maailmas, sest estomaanide hulk kasvab suuremaks, aina suuremaks! Nüüd mõned neist on alanud juba korraldama „eesti keele õhtuid“ — vähe neid on, aga on! Ülikoolis hakkavad mõned juba eneselt küsima: kas nad on saksa või eesti üliõpilased.

See on hirmus, see rikub aegamööda kõik seniaegsed viisid ära! Kõige suurema osa noori estomaane lähetab meile vist aegamööda gümnaasium. Hr. Hurt seal rikkub, Taarale tänu! kõik noored inimesed ära! Tõsi jah, meie oleme ka Thaliale ohvri toonud ja, kes Teile teatas, et mina! Ei midagi! Näitemängu (teatri) himu tõuseb ruttu suuremaks ja suuremaks eestlaste juures. 29. mihklikuu päeval tuleb teine näidend „Vanemuise“ saalis ette, originaaltükk „Kosjakased“ ja teda mängivad õpivad. Veel meil ei ole ainult lauljatarit nii kui Soomes, veel ka naiste osi mängivad mehed. Küll tuleb.

O. Luts endise Palamuse kihelkonnakooli ukse ees

Oh, kui palju head ja õiget võiks sündida näidenditest, kui nad rahva silmis saaksid vaimu vahvuseks. Kelle liitlane mina pean olema, austatud härra? Mina olen, nii kui eile kirjutasin hra Alberg'ile, mina olen nii suures sõjas juba soome keelega, et ei kannata heita enam teistesse sõdadesse liitlaseks. Teie arvamine prantsuse ja saksa rahvastest on tõsi, ülitõsi, aga kui mina ei ole mitte rahul hra Svan'iga, siis see ei tule mitte tervelt Euroopa sakslaste hegemoonia hirmust, vaid palju enam see tuleb hra Svan'i sõnamurdmisest — see on hoopis üks muu motiveering kui mõni teine! Kui hra Svan oleks meile kirjutanud õpperaamatu, nagu oli lubanud, kes teab, mina oleksin olnud nüüd Bismarcki sõber, ja veel ma rääkisin teadmiseiga ühest asjast: ma olen naine! Nüüd, on kahju, mina kaugeltki ei või olla sakslane sellepärast, et sakslased võiksid tublisti jääda vaiksemaks, selle asemel, et sünnitavad kahju soome ja eesti sugurahvastele. Elagu entusiasim, aga — ettevaatusega! Muide — Thiers on ju Peterburis, vist meie veel õpime prantslasi rohkem armastama, küll Te näete. On ka Teie kõrvu ulatunud, austatud härra, jutt meie tulekust Soome? Inimene mõtleb, aga „Eesti Postimees“ juhib, vähemalt mind! Minu isale on ametit juurde lisatud, tema on nüüd ka Eesti põllumajanduse seltsi president, ei nüüd saa mõttet kodust kaugele rännata. Kes teab talvel, kes teab kevadel, kust ma teaksin, mil-lal minu samm astub Soome sillale? Kes teab, ei mil-lalgi! Seletage mulle, härra magister, on Soomes ka soovidel nii kõvad ahelad kui Viromaal? Mina armastan neid vilusid päevi ja kuivi, närtsinud kollaseid lehti ja vaiku, heleselget taevast seal üleval, nii kurb, nii kurb ja nii — tõsi! Sügisel on aina õigus, sest need punased viinapuulehed igatsevad kevadet ja suve. Mina usun, kui inimene võiks saada nii vaikseks ja nii kannatlikuks, kui loodus väljas: siis ei saaks väljaspoolsed taplused kunagi meile nii rasked olla. Elu on teine ja inimene on teine ja meie aina tahame, et nemad kaks sulaksid kokku meie meelt mööda — kas see pole imeasi? See on vastastikune ja igavene opositsioon, mis sünnitab inimese nagu mina, näiteks, kes neilt palub vabadust selle filosoofilise mõtiskelu pärast.

See kõik on sügise süü! Nii pikk reis seisab Teil ees? Minul ja minu perekonnal on aina rõõm, et leiata ka meie randa oma rändamisel teed: see on palju kindlam kui meie tulek Soome. Meie oskame küll rõõmu

O. Luts Ülesool, koos pr. Tootsi ja Tootsi tütreaga

Ado Säärts

Loojang

*Kuldhõõgumises päike randa vajub,
nii väärselt, tõsiselt kui majesteet.
Päev kärav annab talle vaikselt teed,
suur rahu õnnistab nüüd iga laju.*

*Kõik seletatud virvendusse hajub.
Üks hiliskägu kaugel kukub veel...
üks karjalaps lööb laulu koduteel...
Neid kostvaid, ebamaisi õhtukaju!*

*Laas ida siniloori surub pää
ja vaatleb tummalt oma pilti vees.
Ta vastu läänetule valus hääb.*

*Kurb, neitsilik näib ida hämar tee.
Tumm ilust, rändur paigalt ei saa jalga:
pilk ehas, süda ida valges kaldas.*

tunda külaliste üle, aga ei oska ise külaliseks minna, seep see on: olete unustanud, härra magister, et lubasite tuua Teie õed ja vennad meile, kogu perekonna? Ah, mu härra, tulge Teie ise natuke. Mida ütlesite kord Tartust? „Minu õde ei kirjuta ajalehte.“ Hästi! See on väga tähtis ja soodus põhjus Teie kavatsusele.

Lähetage mulle, härra magister, oma nüüdne aadress? Minu sugulased tervitavad Teid.

Lahkes armastuses

Lydia Jannsen.

NB. Papa Kreutzwald oli (2 nädala eest) päev otsa Tartus jälle kolme aasta pärast. Tema on nüüd õige terve, taevale tänu.

Katke Faustist I

Fausti töötuba

F a u s t. Kes klopib? Sisse! Kes mind jälle tüütab?

M e f i s t o f e l e s. See mina!

F a u s t. Sisse!

M e f i s t o f e l e s. Olen kolmkord hüütav.

F a u s t. No sisse siis!

M e f i s t o f e l e s. Nii meeldid sa.

Me, loodan, võime läbi saada;
et sinu tuska pakku a'ada,
seks siin ma õilsa junkruna
kuldääristega punakuues,
siidmantlis kahisevas uues
ja kukesulgki kübaral,
mõök pikk ning terav rippu puusal,
ja sindki sama mundri all
ma näeksin nagu tähtsat tuusa:
nii lahti kõigest, vabana
mis elu on, võid tabada.

F a u s t. Saan igas rõivas piina tunda ma kesk selle maise elu kängu.

Liig vana ma, et teha mängu,
liig noor, et olla sooveta.
Mis võib see maailm mulle anda?
End piirata! ning puudust kanda!
on igavene laul ju see,
mis kostab kõrvus nagu sund
ning mida laulab eluteel
meil häätumalt iga tund.

Ma kohkumises ärkan hommikul
ja kibedasti tahan nutta,
et algab päev, mis oma jooksul mul
ei ühte ainsat soovi täitma rutta,
mis rõõmu, alles aimatut,
ju isemeelses kahklustujus salvab,
mu ärksa hinge loomingut
musttuhandetel lõustul halvab.
Ja süngi, kui õõ laskub üle maa,
pean heitma, meeltes kujud julmad,
ma sealgi puhkust veel ei saa,
mind kohutavad kurjad ulmad.
See jumal, kes mu rinna sees,
küll võimsalt erutab mu hinge,
mu üle valitseb, kuid tema ees
ei liigu väljapoole mingi;
nii olemist pean kandma koormana,
ning surma soovin, elu vihkan ma.

M e f i s t o f e l e s. Surm siiski pole võõras teretuliija.

F a u s t. Oo õnnis, veriseid kel loorberkrantse
ta võiduhülges oime ümber palmib,
või kelle pärast kiireid tantse
ta neiu kaisus leiab valmi!
Oo oleksin ees kõrge vaimu jõu
ma, hurmund, surmariiki kulgend!

M e f i s t o f e l e s. Ja siiski mees see pruuni mahla nõu
tol õöl ei tühjaks juua julgend!

F a u s t. Sul luuramiseks, näib, on kange lust.

M e f i s t o f e l e s. Kõikteadja pole ma; kuid mõnd mul teadumust.

F a u s t. Kui kohutavast tunde-uhast

õrn tuttav heli tõmbas meelt
ja pettis lapsetundmust puhast
kui kaja kauni aja teelt,
siis nean, mis hinge ümber võrgu
siin pettepilede võlust veab
ja tema sesse kurbusorgu
jõus paistlik-ahvatlevas neab!
Oo neetud arvamus, mis kehib,
mis vaim meil enda ümber loob!
Ja neetud hülg, mis nähtust ehib,
me meelte ette loori koob!
Ja kõik, mis unelmais meid reetleb,
au, nime-keste pettemäng!
See, mis meid omandina veetleb,
kui laps ja naine, põld ja süng!
Ja mammongi, mis aarde kujul
küll vägiteole ajab meid,
küll jõude-eluks lustitujul
seab korda patju suliseid!
Ja neetud olgu viinamari,
ja kõrgeim naisearmu vald!
Ja neetud lootus, usu vari,
ja neetud enne kõike mald!

V a i m u d e k o o r (nägematu). Oo! Oo!

Nii hävitid sa
ju kauni maa,
ränk rusikahoop
lõi kildudeks ta!
Pooljumal ise ta lõhkus!
Ja õhku
me kaebel kanname viimsed
nüüd riismed
sest kadunud kaunist riigist.
Sa vägevam
maapoegade liigist,
sest nägusam
ehita üles aul,
sa oma põues ehita see!
Uut eluteed
sa alga,
kõik kahtlused salga,
uus kostab laul
siis järele!

M e f i s t o f e l e s. Need õhuvaimud on minu kaimud.

Kuula, kuis hüüavad peole
nad targalt ning teole!

Maailma, kus avarus,
et maha jääks üksindus,
meeled, mahlad kus kahvatavad,
sind ahvatavad.

Nüüd mängust murega sa lakkad,
mis sööb su elu raisakulli moel;
sa pahimaski seltsis tundma hakkad
end inimeseks teiste toel.

Kuid nii ei mõtle ma
sind heita viimse rämpsu lõime.

Ma pole küll ka suuri võime,
kuid tahad ühes minuga
sa elust läbi seada sammu,
siis meelsasti ma oma rammu
su omaks annan; varmalt
sind teenida võin kärmalt,
ja rahul on su meel,
su teener olen täna veel.

F a u s t. Ja minul selle tasuks mis on täita?

M e f i s t o f e l e s. Sest kõnelda sul aega küllalt
vist.

F a u s t. Ei, ei! On kurat tuntud egoist,
ei, jumal hoidku, tegu näita,
mis teistele tooks tululist.
Sa selge tingimus nüüd tee;
toob ohu majja teener selline.

M e f i s t o f e l e s. End selleks kohustan, et
siin sind orjan,

su viipel toimlen ega tunne und;
kui seal pool omad kokku korjan,
sul sama teha olgu sund.

F a u s t. Ma sealmaailmast hoolin pisut;
löö enne see maailm sa risuks,
las teine siis end üles a'ab.
Sest mullast võrsub mulle rõõmu väikest,
mu kannatustele siin paistab päikest;
kui kord ma lahkun tema läikest,
siis tulgu kõik, mis tulla saab.
Ei taha enam kuulda, teada,
kas on siis armu, viha veel,
kuis teistes sfääres võetud seada,
kas all- ja ülailm seal eel.

M e f i s t o f e l e s. Ses mõttes riskida sul tulus.
Sa kohustu; näed mõne päeva kulus
siis, mida teeb mu kunsti võim,
ma annan, mida näind ei inimhõim.

F a u s t. Mis võid sa, vaene kurat, anda?
Ons inimvaim, kõrgpüüdlus keda võtnud
kanda,

su taoliselt kord leidnud käsitust?
Või on see toit sul, mis ei toida, just
see kuld, mil pole püsivust,
kui elavhõbe käest võib sulada,
on mäng, kus võit on võimata,
on tüdruk selline, kes vast
mu rinnalt naabrile ju truudust pilkleb,
au kaunis lõbu jumalast,
mis meteorina siit vilkleb?
Kas vili mädanev, mis valmib veel,
ja puud, mis iga päev on vastselt haljad?

M e f i s t o f e l e s. Ei ülesandest kohku meel,
need varad tuua tühipaljad.

Hea sõber, siiski aeg kord tuleb eel,
et rahus maitsta võime väärtuslikku.

F a u s t. Kui rahul kunagi ma laisavoodis pikku,
lõpp kohe olgu minu teel!

Võid meelitada valet ette,
et endalegi meeldin sest,
võid naudinguga luua pette —
mul olgu viimne päevadest!
Kätt löögem!

M e f i s t o f e l e s. Nõus!

F a u s t. Ja hoobilt olgu mest!

Kui silmapilgule ma hüüan:
oo viibi veel! nii kaunis sa!
siis võid mu ahelaisse lüüa,
siis olen valmis hukkuma!
Siis, surmakella helin, kaja,
siis orjusest sa vaba mees,
kell, seisa, lange, osutaja,
on aeg mu lõpul, lõpp mu ees!

M e f i s t o f e l e s. Kõik kaalu, ei me unustama
hakka.

F a u s t. Sul õigus täielik on nüi;
ei huupi otsustand, ei aralt lakka.

See kindel, olen ori siis,
ükskõik, kas sinu, teise takka.

M e f i s t o f e l e s. Veel täna, doktoril kui pil-
lerkaar,

mul täita olgu teenri kohus.
Kuid — elu nimel või ka surmaohus! —
ma palun ainult rida paar.

F a u s t. Ka kirjatähte nõuad sa, pedant?
Sul tundmatu veel mees ja mehesõna pant?
Eks küllalt sest, et sõna lausus suu,
mis jäädavaks mu päevad kindlaks määrab?
Ei tormle jõena maailm otsatu,
ja mind siis mingi töötu väärab?
Kuid luul see südames meil sügaval,
kes meelsasti saaks sellest vabaks?
Õnn sel, kel põues truudus, pole tal
eal kahetsust, mis kaotus tend ka tabaks!
Ent ainult pärgament, kus kirjal pitser all,
on tont, mis kõiki pelgusega rabab.
Ju sulel sureb sõna maha,
ning valitseb siis nahk ja vaha.
Mis soovid, õel, et sulle saaks,
kas pärgament, või marmor, maak?
Pean võtma krihvli, peitli, või vast sule?
Sul valik kõiges olgu prii.

M e f i s t o f e l e s. Kuis oma kõnes kohe nii
võid üle pingutada tule?

On hea ju iga väike leht,
kus veretilgaga allkiri seisab eht.

F a u s t. Kui nii su meele järgi, siis
eks jäägem kindlaks valikule.

M e f i s t o f e l e s. Mahl eriline veri on.

F a u s t. Hirm lüü, et lepingu ma murtuks
vaidan!

Jõu kõige püüdlus peri on
mul seks, et töotuse ma täidan.
Lüig üles puhusin end ma,
su liiki nüüd vaid kuulun, vend.
Suur vaim mind võttis hüljata,
ning loodus mulle sulgeb end.
On katkend mõtte lõngapalad,
ja vastikud kõik teadus-alad.
Nüüd keset meelast sügavust
las lahtub hõõguv kire-sadu!
Kesk läbimatut võlu-padu
kõik imed leidku ilmutust!
Aja kohava möllu heitugem
ja sündmuste keerdu peitugem!
Ning olgu valu ja lust,
ja võitu ja kaotust
seal vaheldumisi meil ees;
vaid väsimatuna teotseb mees.

Mefistofeles. Ei mõõtu teil, ei sihti. Kust
vaid leida maitsev pala süüa,
vast lennul mingit üle lüüa,
kõik võtke, milleks tuju just.
Ei kõhklust, kõigest kinni ruttu!

Faust. Sa kuuled ju, et rõõmust pole juttu.
Mis otsin, uimlus see ja nauding valusaim,
ja armlev viha, tusk, mis ergavaim.
Mu põu, mis terve tungist teadu poole,
ei mingi valu eest nüüd pea end kaitsma,
ja kõik, mis antud osaks inimsoole,
sest oma sisimas ma ruttan maitsuma,
mis kõrgeim, sügavaim, ma võtma rühjan,
ta õnne, häda oma põue kuhjan,
ja nii mu olemus ta olemusse kiskub
ja, nagu tema, lõpuks puruks viskub.

Mefistofeles. Mind usu, kulund kel aast-
tuhandete ahel

sest kõvast toidust närides,
et keegi hälli, haua vahel
ei seedi vana taiginat iganes!
Meid usu, ainult jumalale
on tehtud kõiksus, tema töö!
Tal igaveses hiilguses on pale,
kuid meile andis pimedusevöö,
ja teile kõlbab päev ja öö.

Faust. Kuid tahan ma.

Mefistofeles. See kuulda mõnus!

Üks siiski pisut imelik:
aeg lühike, kuid kunst on pikk.
Teid võin ehk õpetada sõnus.
End sidestage ja poeeti,
ta voli mõtetele andku
ja iga õilsat kvaliteeti
te auväärt pähe kokku kandku,
sealt julgust lõu,
siit põdra väledust,
verd tulist lõunamaise tõu
ja põhja püsivust.
Las saladuse leiab nii ta,
kuis suuremeelsust, õelust liita,
teid viia noorustungi kumas

just kava järgi armastuma.
Ka kurat säärast tundma püüaks
ja härra Mikrokosmoseks tend hüüaks.

Faust. Mis olen siis, kui võita võimata
mul see, mis krooniks inimsoole,
ehk meeled tunglevad ta poole.

Mefistofeles. Sa oled lõpuks see — mis
oled sa.

Sea pähe parukad või miljonite lokest,
jalg olgu kaetud küünarpikist sokest,
jään ikka seks, mis oled sa.

Faust. Ma tunnen, olen ahmind ilmaaegu
küll inimvaimu aardeid igast tõust,
ja kui ma lõpuks maha istun praegu,
ei paisu põues piiska uuest jõust;
ma pole kõrgem karvavõrtki,
ei lõpmatule lähem kõrtki.

Mefistofeles. Mu härra, näete asju nõnda,
kuis näha harilik on viis;
me teeme targemini mõnda,
kaob elurõõm, on hilja siis.
Mis pagan! eks ju käed, ja jalad,
pea, meheliikmed omad sul;
kuid on siis kõik need maiuspalad,
mis maitseen, vähem omad mul?
Kui suudan maksta täkku kuus,
eks nende jõud mu oma, veli?
Ma kihutan ja olen õige tuus,
kel jalgu nii — kaks-kümmend neli.
Sest kähku! küllalt mõttetööst,
meid nüüd maailma viigu sööst!
Ma ütlen, mees, kes spekulöörija,
on nagu loom, kes nõmmes paljas
kui kurja vaimu küüsis võtab keerida,
ja ümber söödamaa on rohust haljas.

Faust. Kuis algame?

Mefistofeles. Siit otsekohe läheme.

Mis piinapaik küll siin on see?
Mis on küll väärt see elu, ölu,
kui vaevad end ja poiste kolu?
See naaber Kõlupeale õige laad!
Miks kipud peksma õlgi, töö see hale?
Sest parimat, mis teada saad,
ei tohi öelda õppijale.

Ma praegu kuulen ühe sammu.

Faust. Mul võimatu on näha tend.

Mefistofeles. See vaene poiss, ta ootab
ammu,

ei lohutult ta lähe, vend.

Pea, sinu kuube, mütsi vajan,
sean maski toredasti end.

(Rõivastub ümber.)

Nüüd las tall' tarka juttu ajan!
Mul tarvis veerandtunnikest vaid seks;
sa sellal enda varud kauniks reisiks, eks?

(Faust ära.)

Mefistofeles (Fausti pikas rüüs).

Sa mõistus, teadus ära põlga, kaim,
jõud inimlik, mis vägevaim,

Suvel Tartu ujulas

Th. Moore

Ametniku kirg

Kolmkümmend aastat oli Edward Dempsey töötanud väikese ametnikuna Quin & Wee firmas. Ta tegi oma töö nii hästi, nagu oleks selleks loodud, ja tundis, et iga muutus, mis tabaks teda, oleks ebaõnnelik. Direktorid olid vaadanud kahtlevalt Dempseyle ja jätnud ta oma harjumuse juurde. Uued osanikud tulid, kuid Dempsey polnud millestki huvitatud. Ta huvitus vaid oma puldist. Seal ta oli hämara akna all, seal olid ta suled, seal ta sulepuhastaja, seal oli joonelaud, seal ka kuivatuspress. Dempsey oli alati esimene tulija ja viimane lahkuja. Kord kolmekümne aasta jooksul ta oli võtnud puhkepäeva. See oli peakõneaineks kogu hommikuks ja ametnikud kihistasid naerda, kui ta õhtupoolle tuli panka seletades, et kogu hommikupoolle oli käinud äri vaateaknaid silmitsemas ja tuli nüüd, et vaadata, kuidas neil läheb.

Sünge, saladuslik, sõnaaer väike mees, omas ta elus vaid vajadust kummarduda puldi kohale ja ta keeglipea kaldus alandlikkusest ühele küljele.

Näis, et Dempseyl polnud teist auahnust, kui et teda lubatakse konutada puldi ääres kuni ta elu otsani, ning see tagasihoidlik auahnus oleks täitunud, kui poleks olnud väikest juhust — ainus juhust, mis oli teed leid-

nud Dempsey hästi korraldatud ja piiratud ellu. Ühel suvepäeval Dempsey uniseid meeli segas mahe ja meeldiv parfüüm. Esiteks ta ei teadnud imestusest, kust see tuli; siis avastas, et see hoovas tšekkide kimbust, mida ta hoidis käes, ja siis, et lõhnastatud paber oli õrn-roosa tšekk kimbu keskel. Ta oli vaevu näinud lilli kolmekümne aasta jooksul ega suutnud mõista, kas see oli reseeda, kitsselehe või kannikese lõhn. Kuid tol hetkel tuld tšekkide järele; ta ulatas nad oma ülemusele ja kindla käe ning selge mõistusega jätkas sissekandeid pearaamatusse panga sulgemiseni.

Kuid tol ööl enne uinumist meenus mälestus võrgutavast parfüümist. Ta oleks meelsasti tahtnud teada, kelle tšekk see oli, ja kahetses, et ei vaadanud allkirja, ning mitu korda järgnevail nädalail ta peatus, tehes sissekandeid pearaamatusse, et mõtelda, kas too parfüüm oli roosi, lavendli või reseeda oma. See polnud roosi lõhn, selles oli ta veendunud. Ja algas segane, haldav lootus. Surnud või sündimatud unistused tõusid nagu esemed meresügavustest ja palju vanu asju, millistest ta oli unistanud või polnud üldse unistanud, kuhjusid ta ümber. Elusügavustest temale tundmatu lootus, või millise tema karm igapäevane elu oli ohjenda-

*ja lase pette-, nõiamärgist
end toita vaevalaimu värgist,
mu ohver oled kindlasti. —
On saatus talle vaimu võtnud anda,
mis kütetult viib ikka edasi,
ei küres tungis peata kanda,
maa rõõmust üle hüppab nii.
Toorelust läbi lohistan ta*

*ning tähtsusetust lamedast,
kuis ka ei siple, kleepu, janda,
tast, täitmatuses ahmivast,
ma toite, jooke lasen mööda kanda;
ta anugu, ei kosutust see vii,
ja poleks ennast kuradile võtnud anda,
ta läheks hukka niikuinii.*

Tõlkinud Jaan Kärner

nud kaua aega tagasi, hakkas võitlema; ja kui sama magus lõhn saabus taas — ta teadis, see oli helio-troop — ta süda hüppas ja teda valdas magus val-lutav segasus. Ta otsis tšeki tšekkide kimbust ning surus oma näo vastu. Tšekk oli kirjutatud peene naise-käekirjaga, allkirjaga „Henrietta Brown“, ning nimi ja käekiri sobisid Dempsey segastunud mõtte salajasile ku-jutlusile. Käsi peatus sissekannete keskel ja ta aimas mingit udust segast kuju, võluvast ja magusalõhnalist nagu kevade — rändava pilve märg vari, maa hingus, või naine? Dempsey mõtiskles ja ta hajameelsust pandi tähele, ning see põhjustas märkuse tegemisi ametnik-ude keskel.

Esimest korda elus ta rõõmustas, kui töötunnid möö-
dusid. Tahtis üksi olla, tahtis mõtelda, tundis, et peab harjuma uue mõjutusega, mis nii äkki ja ootamatult on sisenenud ta ellu. Henrietta Browni nimi kinnitus ta mällu nagu pooleldi unustatud, pooleldi meenuv kõla ning püüdes tema ilu teha reaalseks ta seisatas päeva-piltide väljapanekute ees äriakendel; kuid ükski tundud või tundmatu kuulsus seal ei aidanud teda põrmugi. Ta võis Henrietta Browni reaalseks teha vaid mõtlemata millelegi muule kui meenutada ta parfümeeritud tšek-
kide intiimsust. Iga kuu lõpp tõi ühe tšeki Henrietta Brownilt ning mõneks hetkeks ametnik oli võlutud ning enesest väljas.

Üks idee kinnitus ta ajju. Ta ei teadnud, kas Henrietta Brown on noor või vana, ilus või inetu, abi-elus või vallaline; parfüümist ja nimest piisas ning neid ei võinud kauem lahus hoida ideest ega sundida lah-kuma selle vaese väikese vanapoisist ametniku väsinud ajude sopist — too idee valgusest ja armastusest ja võ-lust, mis kuulub inimesele, kuid mida karm olukord Dempsey oli sundinud eemaldama oma elust.

Dempsey oli ema, kelle eest ta pidi hoolitsema aas-
taid, ning osutus võimatuks midagi kokku hoida. Kuid ema surmast saadik ta oli kõrvale pannud üle sajaviie-kümne naela. Ta austas seda raha ja austas oma head õnne. Ta oleks tahtnud teada, kui palju ta võiks veel koguda, enne kui on sunnitud lahkuma teenistusest, ning puudutada pennigi oma kogutud rahast näis talle ju-malat teotava patuna. Kuid ta ei kõhelnud hetkegi saata Henrietta Brownile, kelle aadressi ta oli saanud panga-raamatute kaudu, teemantprossi, mis maksis kaks-kümmend naela. Ta ei lisanud juurde, kellelt, ning päevi elas ta sooja imetluses, rahuldatud mõttest, et naine kannab midagi, mida ta oli näinud ja puudutanud.

Tema ideaal oli nüüd alati temaga ja selle olemasolu oli nii täiuslik, et ta jättis hooletusse oma kohustused pangas, ja teda kontrolliti üllatunud direktori poolt. Muutus oli nii silmapaistev, et andis põhjust keelepek-suks ja naljad hakkasid muutuma tõsiseiks kahtlustu-siks. Dempsey ei hoolinud sellest ja ta plaanid valmisid naljatluste ja teooriate keskel. Soov kirjutada ja end reeta armastatule muutus käsuks, ning peale väikest kõhklust — sest ta oli enam vallatud instinktist kui põh-jusest — ta kirjutas kirja nurisedes saatuse üle, mis la-hutas neid, ning selgitas enam kui vabandas oma pal-jastust. Tema kiri oli tulvil respekti, kuid ühtlasi ei võidud kahelda tema lootuste ja armastuse loomuses.

Vastus sellele kirjale oli viisakas märkus palvega mitte jätkata sellist korrespondentsi ja hoiatus, et vas-tasel korral teatatakse panga direktorile. Kuid prossi tagasisaatmine ei takistanud Dempseyd oma ideaali seirast; ning aja möödudes muutus talle enam ja enam võimatuks loobuda armastuskirjade kirjutamisest ja mõnede juveelide kingituseks saatmisest. Kui kirjad ja juveelid tagasi saadeti, ta pani nad hoolimatult kõr-vale ja ostis esimese sätendava teemandi, mis talle meel-dis, ja järgnesid sõrmus, käevõru, kõrvarõngad kirglike armastussõnadega, mis talle meenusid.

Ühel päeval teda kutsuti direktori kabinetti, noo-miti tõsiselt ja andestati talle vaid ta pika ja kohusetruu teenistuse pärast. Kuid ülemuse noomitusel polnud ta-gajärgi ja ta jätkas kirjutamist Henrietta Brownile olles ikka enam ja enam hoolimatu oma saladusega. Ta unustas prossi ja kirja kontorisse. Lõpuks lugu sosis-tati puldilt puldile. Dempsey vallandamine oli firma ainus võimalus; ning kahetsusega osanikud teatasid oma teenijale, et tema teenistust ei vajata enam.

Nende imestuseks Dempsey näis üsna ükskõikne vallandamisel; ta näis isegi rahuldatud ja lahkus pan-gast naeratusena, mõeldes Henriettale ühegi mõteta sissetuleku vajadusele. Ta isegi ei mõtelnud end varus-tada rahaga müües mõne oma juveelest ega läinud oma korterisse rõivaid sisse pakkima, ta ei mõtelnud, kuidas jõuab Edinburgh'i — seal elas tema. Ta mõtles temast, et lihtsalt leiab ta, ja oli rahuldatud jalutades tänavat mööda, oodates jälgi nägemusest metsa serval, metsa sügavuses säravat õlga ning kõrkjaisse põgenevaid jalgu. Tulvil õnnelikku igatsust ta rändas otsides läbi maa, läbi paljude üksikute külade, mis rippusid nagu lapsed Dublini seeliku ümber. Ta läbis ühe neist õõ saabumisel ning tundes väsimust pöördus ühte kõrtsi ja tellis leiba ja juustu.

„Tulite kaugelt, vanake?“ küsis üks pätte.

„Lähene kaugelt,“ vastas Dempsey; „lähene põhja poole.“

„Ja milleks lähete sinna, kui tohib küsida?“

„Lähene leedi juurde, keda armastan, viin talle ilu-said juveele kingituseks.“

Kaks pätti vahetasid pilke, ja on kerge arvata, kui-das meelitati Dempseyt ta kalliskivid ettekäändel, et pärida ühelt lähedaselt sõbralt nende väärtuslikkust. Pärast vähest ootamist Dempsey maksis leiva ja juustu eest ja läks otsima vargaid. Kuid Henrietta Browni nägu kustutas mälestuse vargaist ning kalliskividest ja paar päeva rändas ta end ülal hoides unistuse ja toidu-raasukestega. Ta välimus muutus armetuks. Lõpuks ta isegi loobus toidu palumisest ning nälginult järgnes kutsuvale nägemusele päikese tõusust loojakuni.

Oli leebe vaikne suveöö, kui Dempsey heitis viimast korda puhkama. Ta oli väga väsinud, oli rännanud kogu päeva, ning viskus murule tee ääres. Ta lamas vaadeldes tähti, mõtles Henriettale teades, et kõik kaob ja ta mõistus tumestub. Henrietta näis talle lähenevat ning muutuvat selgemaks; ja kui surm oli lähedal, ta silmad avanesid viimast korda ja talle näis, et üks tähte-dest laskus taevast ning surus oma helge pea ta rin-nale.

J. Kangur

Pärnu ärkab

Kui meie kodumaa mõne linna kohta võib öelda, et see magab talvel, siis kindlasti võib seda lausuda Pärnu kohta. Sest tõesti — Pärnu elu sügise ja talve vahel võib võrrelda talveunega. Õige elu algab Pärnul kevade tulekuga, saavutab oma haripunkti kesksuvel ja hakkab sealt edasi pikkamööda maad andma uuele talveunele. Nii kordub see igal aastal. Räägitagu mistahes Pärnu teistest huvidest — Pärnu süda asub ja tuksub ikkagi mererannas. Vaibub rannas elu, nõrgenevad ka Pärnu südamelöögid. Ja kui lained hakkavad taas pesema rannaliiva, elustub uuesti ka Pärnu pulss.

Praegu on Pärnu ärkanud oma talveunest.

Sedamööda, mida kõrgemaid kaari hakkas päike joonistama taevavõlvile mere kohal, muutus Pärnu talveuni ikka rahutumaks. Ja pidigi muutuma, sest päike oli halastamatu — iga uue päevaga rebis ta oma teravate hammastega ikka suuremaid ja suuremaid tükke magajat katva lumevateeritud vaiba küljest, nii et magaja leidis enese ühel päeval täiesti alasti. Ja on siis niisuguses olukorras rahulik uni veel mõeldav? Liitati veel, kui iga tund, ei, iga sekund tõi kõrva ikka uusi ja uusi hääliitsusi, kui omagi soontes veri hakkas imeliselt pakitsema...

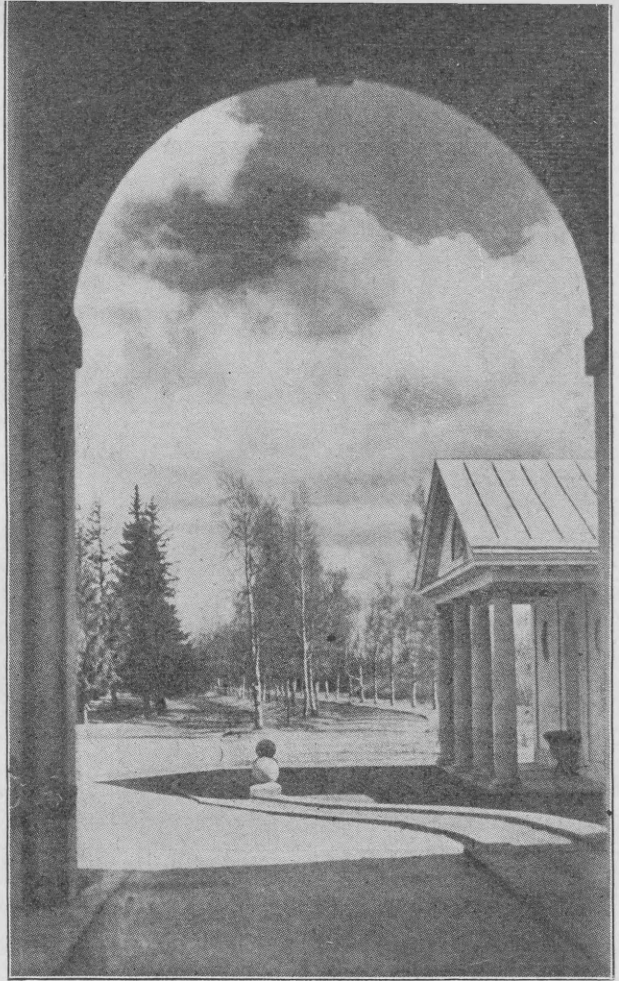
Tahestahtmata pidi magaja silmad avama. Algul küll ebavalevalt ja pilgutades, sest nii valusaltvalgeks oli muutunud ümberringi. Kuid pikkamööda hakkasid silmad harjuma selle valgusega ja siis võis pilgul lasta vabalt libiseda üle ümbruse.

Kui hea oli siiski veel hetk lamada unerammestuses, lamada ja vaadelda sinendavat taevast, mis kummus nii ennetundmatu pehmusega pea kohal! Ent ei! — nüüd pole enam aega laisklemiseks ja mõnulemiseks! Järsu hüppega on ärkanu jalul ja vaatab täiesti virgunult enese ümber.

Kuidas nüüd küll on silmadki tööd täis! Näe, siia on kuhjunud sügise ja talve kõntsa, mis ootab koristamist, seal on kevadised veed söönud augud kõnniteesse.

Sindi pais

Pärnu vaade

Ja meri, pahur poiss, on sügisel randa kokku kandnud igasugust prahti. Kuid ikka uusi ja uusi töid teiab silm ootamas: vana kõlakoda ootab asendamist uuega, mudaravila-esine väljak tahab ümberkorraldamist, uusi teid tuleb rajada — kõikjal on kohendamist ja uuendamist vaja. Ja kui veel need lõpmatud lilleklumbid ja peenrad avavad oma üsad! Kas jõuab kõigi töödega õigeaks ajaks valmis? Pärnis hirm hakkab kohe! Ent peab jõudma! Ja on jõutudki alati.

Ja siis jääb pilk peatuma rannahotellile, sellele uuele lemmiklapsele. Ka see näib olevat täiesti virgunud juba. Kuid ega ta pole saanud õieti uinudagi talvel — kogu aeg olid töömehed nokitsemas ta sisemuses. Nüüd on ta aga siiski nagu uuestiärkanu, aknasilmad pärani ja täis nooruslikku uudishimu ning... edevustki. Sest mõeldagu vaid — ta on ju Pärnu suurim ja nooblim hoone, määratud kuulsusrikkale tulevikule. Kas see ei tee siis edevaks?

Ah, kui kohutavalt kiiresti veereb aeg! Aprill, mai — ja juba hakkavad esimesed suvitajad saabuma. Siis peab kõik olema korras. Külalised ei tohi saada muljet, nagu oleks enne nende tulekut siin midagi olnud korraldamata ja koristamata. Kõik peab nagu alati neid ootamas paistma.

Kuid ega's ainult see ametlik Pärnu pole ärkanud ja elevuses. Ka loendamatud pärnakadki on saanud uut ärevust. Mis toob saabuv suvi? Kui palju kroone, kui palju muid elamusi? Ja ootusärevusest väriseva käega kleebitakse valgeid silte akendele, klopitakse naftaliini mööbliplüüsilt või kohendatakse sohva lonkavat jalga...

Ent kindlasti ootavad suve saabumist kärsituse ja põnevusega ka need loendamatud patisaksad, kes on otsustanud eeloleva suve veeta Pärnus.

Tere tulemast! — Pärnu võtab kõik külalislahkelt vastu.

J. Koorti valmistatud monument Luigade perekonna matmispaigas Tartu-Maarja kalmistul

Lahkunuist jääb järele ainult mälestus. Hauamärk on viimne, mis tuletab meile kallist lahkunut meelde. Mälestamise mõttega on seoses igaviku, rahu ja ilu mõiste. Tahtes mälestada tahame luua midagi jäädavast, mis kannaks mälestuse põlvest põlve edasi igavikku.

Iniminstinkt otsib oma leinas ja mälestuses ühine- mist loodusega, et sulatada oma valu looduse ürgvor- mide harmooniasse. Rahulik ja kainelt tagasihoidlik on meie kodumaa loodus, sama tasakaalustatud ning endasse süvenenud selle maa elanikudki. Seda rahvuse-

E. Kollom

Kunstist meie

pärast tasakaalu, ilu ja rahu võlu tahaksime näha ka meie kalmistutel.

Kui teha jalutuskäik läbi meie kalmistute, siis näeme, et kahjuks ei ole nende korrastamisel algelise- maidki esteetilisi nõudeid silmas peetud. Selge on, et valitsevast virr-varrast ei saa aasta või paari jooksul luua suursugust rahulikku maailma, mis oleks tõeline rahula, kus oleks kunstilisi vaatamisväärsusi, nii et külastaja sealt võiks kaasa võtta ilusamad muljed.

Kalmistutelt peaksid kaduma igasugused standard- hauamärgid, betoonkastid, plekk-krantsid, raudaiad jne. Et kaunistada ja õilistada neid leinajaile nii hingelähe- dasi asupaiku, ei lähe tarvis niipalju ainelisi võimalusi kui just maitset ja asjatundlikkust.

Hauamärgi projekteerimisel tuleb rohkem arvestada ümbrust, hauaplatsi kuju, vaheteid ja teisi kohalikke jooni. Eeskujuks võiks siin olla Reiali matusepaik Tartu Maarja koguduse kalmistul. See üllatab meid oma üldise kokkukõla, joonte puhtuse ja masside ide- aalse tasakaaluga. A. Starkopf-Rea on lasknud ennast selle monumendi projekteerimisel inspireerida looduse, ümbruse ja asukoha iseloomust.

Oma idees antud asukohale mittevastav monument või mälestusmärk võib heal juhul olla ainult kunstiline vaatamisväärsus, halvemal (standard-monumendid jne.) üleliigsus või koguni silma haavav veidrus. Kui ei arvestata üksikuid elemente, ei saa olla üldist kokku- kõla. Sellepärast siis, kui asuda mälestusmärgi või monumendi projekteerimisele, on hädavajalik tutvuda asukohaga ja ümbrusega. Selleks on vaja kogunenud ja õiget pilku, on vaja kunstnikku. A. Starkopf-Rea võime pidada meie monumentaal-dekoratiivkunsti üheks tee- rajajaks.

A. Starkopfi valmistatud kaks hauamonumenti

kalmistuil

Ka E. Jõesaar, meie noorema põlve kujur, on suurel määral meie kalmistute kunstilist taset tõstnud. Tema loodud monumentid tunduvad kindlad skulptuursed tervikud antud ruumis. Ta on julge ja esinduslik oma võtteil, sealjuures maitsekalt tundeküllane, sattumata ebamäärasesse sentimentaalsusse.

Sama esinduslik ja maitsekas on Melnik oma monumentides, tundub vast enam intellektuaalset loogikat kui Jõesaarel. Rütmilise skulptuurse massina lõikuvad tema monumentid

Üleval E. Jõesaare ja all V. Melniku kavandi järgi valmistatud hauamonument

ümbritsevasse ruumi. Ta sisendab meisse rohkem rahu sisemise suuruse mõtet. Seda võime näha ka tema rohketes vabadusmonumentides, mis küpsed oma idees ja veenvad oma väljenduses.

Palju vaatamisväärsusi on meie kalmistutele püstitanud J. Koort, J. Eller, M. Saks ja mitmed meie arhitektid. Näeme ka lihtsaid maitsekaid Joh. Kärneri töid, kus silm jääb peatumata.

Kõik need hauaplatsid, kus on märgata kunstnikku või arhitekti, tunduvad meie kalmistutel aga alles oasidena kõrves.

Leo Mõtus

Lapselelu

*Klaasikillust lapselelu
pihust poetas mutta.
Hall siis paistis kogu elu.
Nuuksus kaotust nutta,*

*kätt sest kõnisa ulatada
vastik oli viivuks —
pigem tahtis sulatada
tahte terastiivuks.*

*Uljast rõõmu tundes endas
avarusse loovis.
Aga mida rohkem lendas,
seda vähem soovis,*

*sest ta taipas: lähenedes
varjuna kõik taandub!
Viimse innu vähenedes
pettunu siis maandus.*

*Värviklaasi killu vistist'
leian veel, kui ruttan,
mõtles. Asjatult ent pistis
otsides peod mutta.*

*Kunagist nüüd lapselelu
ihkab kohtlast viisi,
kujutelles selles elu
kaotet paradüüsi.*

Raamat rahva sekka

Raamatu-aasta loosungiks oli: raamat rahva sekka! Selle järele töötades püüti leida teid ja võimalusi, kuidas meie raamatu levikut tõsta. Meie ajakirjanduse kaaluvamas osas on nüüd tagantjärele mitmel korral arutatud, kuivõrd see loosung on täitunud ja kui suurel määral raamatu-aasta töö on andnud reaalseid tulemusi. Seejuures on kaldutud arvama, nagu oleks raamatu-aasta propagandapuhang olnud vaid õletuli, mis korra küll heledasti loitis, kuid sama ruttu kustus, järele jätmata õiget tuleasetki.

Kuigi neis avaldatud seisukohtades ja arvamustes peitub kindlasti oma tõde, ei saa ometi ka salata, et raamatu-aasta pärandus osutus küllalt väärtuslikuks. Meie kirjanduslikule on ta olnud suureks ergutajaks ja laiema rahvakihtides on äratatud elavat huvi kirjanduse vastu. On asutatud rida riiklikke, omavalitsuste ja seltskondlikke auhindu kirjanikkude premeerimiseks ja kahe viimase aasta raamatutoodang on suurem kui kunagi varematel aastatel. Kirjandus on jälle seltskonnas saanud viisakaks kõneaineks ja ka koolinoorsoos hakanud omandama suuremat eluõigust vaimse huvialana.

Neid positiivseid tulemusi ei saa kuidagi salata ja tuleb tahes-tahtmata tunnustada raamatu-aasta vaimset pärandust.

Kuid ainuüksi huvist ja heast tahtest on siiski vähe. Kui raamatu-aasta töö on olnud poolik, siis seda küll seepoolest, et pole suudetud või saadud luua ka äratatud huvide rahuldamise võimalusi. Meie majanduslikud ringkonnad on jäänud süttimata raamatu-aasta propagandast ja selle tulemuseks on just majanduslikult kandvamate kihtide passiivsus raamatu vastu. Samaaegselt on ka üldised krediidid raamatu toetamiseks jäänud häbiväärselt väikeseks.

Selle tagajärjel näib tõepoolest, et kogu suur töö ja suured kulutused, mis tehti raamatu-aastal, on läinud nagu kaduma. Raamat pole läinud rahva sekka, ta levik on jäänud üldiselt samaks, mis oli enne raamatu-aastat. Eesti raamat peab endiselt jätkama oma vaevalist rada, ilmudes vaid tuhande-, kõige paremal juhul paari-tuhande-eksemplarilises trükis.

Meil on välja kujunenud õieti kolm raamatuostjate rühma: avalikud raamatukogud, koolid ja enam-vähem kindel ringkond kirjandushuvilisi.

Avalikke raamatukogusid on meil üldsummas ligikaudu 800. Valdavam osa neist on maa-raamatukogud, kes tulusid saavad kohaliku omavalitsuse eelarvesse võetavaist summadest ja haridusministeeriumi iga-aastasist toetusist. Valdades on ette nähtud minimaalse toetuse avaliku raamatukogu jaoks 2 senti iga hääleõigusliku kodaniku kohta. Selle summaga peab enamuse raamatukogusid ka leppima, sest neid valdu, kus toetust määratakse enam kui 2 senti hääleõigusliku kodaniku kohta, ei jätku isegi sõrmil loendamiseks. Haridusministeeriumi 1937./38. a. eelarvesse võeti avalikkude raamatukogude toetuseks 35.000 krooni. Üldsummas

võib arvestada ühe maa avaliku raamatukogu tuludeks aastas 50—80 krooni, mille eest tuleb hankida tarvilik uudiskirjandus, lasta raamatud kõita ja katta muud tehnilised kulud. On päris selge, et selle summa eest ei saa raamatukogu täienduseks hankida isegi kõige hädavajalisemaid teoseid aastatoodangust.

Haridusministeeriumi juures töötab juba aastaid eriline komisjon, kes koostab avalikkudele raamatukogude soovitatavate raamatute nimestikke. Üldisest aastatoodangust võetakse paremuse järjekorras sellesse nimestikku mitukümmend raamatut, milliste olemasolu kogus peetakse soovitavaks. Tegelikult aga saab raamatukogu oma piiratud summadega sellest valimikust omandada paremal juhul kolmandiku. Ja kui korra võetaks kontrollida, kui palju kõikidest soovitatud raamatutest üldse kogudes leidub, selguks huvitavat statistikat. Vähe oleks vist neid raamatukogusid, kus on poolgi kõikidest soovitatud raamatutest.

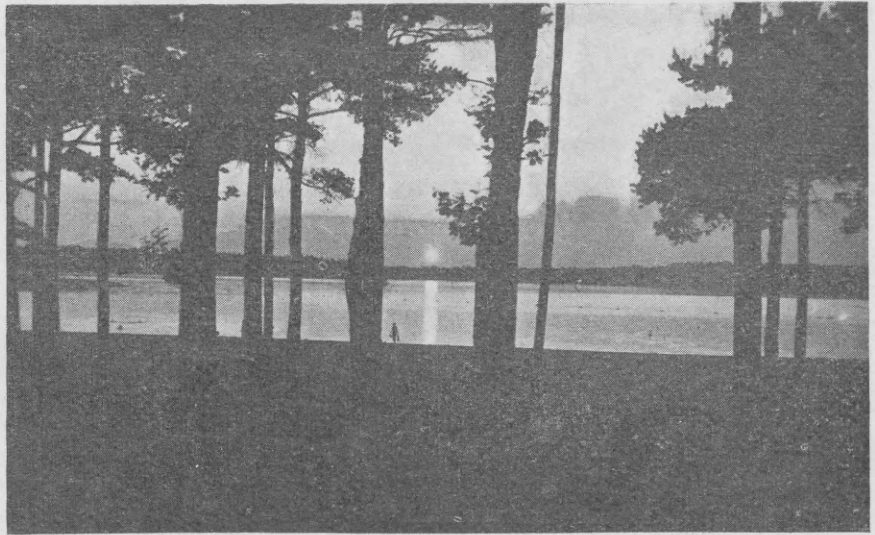
Raamatu-aasta puhul võeti üles ka raamatukogude ostujõu tõstmise küsimus ja peeti soovitavaks nende toetust suurendada. Asjata oleks küsida, millised sesuhtes on olnud tulemused, sest tulemusi pole üldse olnud.

Linnades asuvad raamatukogud ei kannata küll otseselt raamatute puudumise all samas ulatuses kui maa kogud, kuid siin annab end raamatute puudus tunda teisel viisil. Siin on päris tavaliseks nähtuseks, et uute teoste ilmumisel tekib nende järele nii suur nõudmine, et kuluks mitu aastat, enne kui kõik soovijad saaksid teose läbi lugeda, sellest hoolimata, et kogul on ühte raamatut isegi kuni 10 eksemplari. Ja mitte üksnes uute raamatute järele pole nõudmine suur, vaid ka mõnd juba aastaid tagasi ilmunud raamatut tuleb teinekord oodata mitu kuud.

On küllalt kurb see asjaolu, et avalikud raamatukogud ei suuda rahuldada seda lugemisjanu, ja on põhjust küsida, kuivõrd seesuguses olukorras raamatukogud suudavad täita nende peale pandud kultuurilist ülesannet. Väga hinnatav on see huvi, mida osutatakse meie teatrielule kõrgemalt poolt. Teatritele jagatakse igal aastal küllalt suuri toetussummasid, mille kõrval avalikkude raamatukogude üldtoetus 35.000 krooni hoopis varju jääb. Muidugi ei saa eitada teatri tähtsust ning vajadust ega taheta siinõelduga viidata teatritele määratava toetuse vähendamise suunas, kuid ei saa ka kuidagi arvata raamatu tähtsust vähemaks teatri omast ja küllalt õigustatud oleks soov, et raamatukogud ainelisi toetusi saaksid samas ulatuses.

Paremat pilti avalikkude raamatukogude kõrval ei paku palju ka meie koolide õpilasraamatukogud. Needki kannatavad peamiselt piiratud aineliste võimaluste all ja neis ei leidu sedagi vahest, mis meil on väärtuslikku noorsookirjanduse alal. Nende ridade kirjutajal oli möödunud aastal juhus viibida paaris koolis, millele omavalitsuse poolt oli määratud õpilasraamatukogu täiendamiseks 5 krooni. Koolis öeldi aga õpilasi olevat 80 ümber.

Suveõhtu järve ääres

Tänavu said koolid küll hr. Riigivanema väärtusliku kingina „Eesti entsüklopeedia“, mille ostmiseks on viie aasta jooksul ette nähtud krediidid 20 miljonit senti. Veel enam vajavad aga koolid oma kogudesse just lugemismaterjali, mis arendaks noori ja neis kasvataks lugemisanu. Kui koolid ei saa oma kasvandikele pakkuda väärtuslikku vaimutoitu hea noorsookirjanduse näol, ei ole ka eeldusi, et noored õpiksid raamatut armastama ja hindama. Ja kui igal aastal tuhanded algkoolide lõpetajad asuvad oma igapäevase töö juurde, siis ei ole neil ka (eriti maal) mingisuguseid soodsamaid võimalusi enese edasiarendamiseks. Avalikud raamatukogud, mille ülesandeks suur osa sest tööst peaks langema, ei suuda oma ülesannet puuduliku lugemisvara tõttu kuigi võrd tõhusalt täita.

Kooliraamatukogudegi olukorra parandamiseks ja sisukamaks muutmiseks olid raamatu-aasta peakomiteel oma kavad. Muu hulgas õhutati raamatute kinkimise aktsiooni ja seati sihiks, et jõukam kiht hoolitsegu koolide kultuurilise sisustuse eest. Kahjuks see aktsioon vaibus ühes raamatu-aastaga, kuigi näis, et ses suunas edasitöötamine häid tulemusi võib anda.

Jäävad järele veel nn. kirjandushuvilised, kelleks osutuvad peamiselt mitmesugused linnades ja alevikkudes teenivad ametnikud, vabakutselised ning kooliõpetajad. Viimasel ajal peame kahjuks konstanteerima selle kirjandusliku ringkonna ostujõu langust, sest praegused palgaolud ei vasta enam tegelikkudele väljaminekutele, mis on tunduvalt suurenenud mitmete tarbeainete hinna tõusu tõttu. Paratamatult peab järgnema kokkutõmbamine kulutustes ja eeskätt kannatab selle all raamat.

Mis aga eriti märkimist väärib, on asjaolu, et see 2/3 rahva üldarvust, kes saab oma sissetulekut põllumajanduslikust tegevusest, ei kuluta raamatu peale peagu mitte midagi, kui jätta arvestamata see 2 senti iga hääleõigusliku kohta, mida ollakse sunnitud avalikkudele raamatukogudele andma eelarve korras. Ometi on põllupidajad meie jõukam kiht, kes pealegi viimasel ajal põllumajandussaaduste hindade tõusust on saanud suu-

remaid tulusid. Kes on liikunud Soome ja Rootsi taludes, on näinud igas majas ka oma raamatukogu, olgu see siis nii suur kui ta on. See näitab, et Soome ja Rootsi talupoeg suudab hinnata raamatu väärtust ja tunneb selle tarvilikkust majas. Meie põllupidajaskonnas ei ole see arusaamine praegu veel kuigivõrd juurdunud ja seepärast vaadatakse sealpool raamatuostmisele kui tarbetule raharaiskamisele.

Selgi alal võttis raamatu-aasta peakomitee endale suuri ülesandeid. Teostusid raamatu rändnäitused ja raamatuaktused ning tulevikukavas oli järjekindlate raamatu-päevade korraldamine kui ka rändnäituste jätkamine kindla kava järele. Nagu kõik teisedki kavatsused, vaibusid ka need ühes raamatu-aasta peakomitee volituste lõppemisega.

Praeguses olukorras pole meil mingit põhjust rahul olla oma raamatulevikuga. On ju päris selge, et meie majanduslik kandejõud ei võimalda alati teha kesteab kui suuri kulutusi ja oleme teinekord sunnitud piirama ka oma kõige vajalikumaks otstarbeks minevaid kulutusi. Võttes aga arvesse seda, kui palju oleme kulutanud oma fassaadikorraldusele ja kui palju propagandat pühendatakse kodukaunistusele, on küllalt õigustatud nõue, et fassaadikultuse kõrval ei jääks hoopis unarusse kultuuriline sisu.

Raamatu-aasta juhtlauseks oli veel: relv ja raamat käsikäes! Rohkem kui teistel rahvastel on meil põhjust seda soovida, kuna omame kogemusi oma lähemast minevikust. Raamat kultuuritegurina on tähtis rahva meelsuse ja enesekindluse kasvataja. Vabadussõja ei võitnud ainult meid, vaid ka rahva arenenud kultuuriline selgroog ja arusaamine sellest, mille pärast võideldi. Selle arusaamise kasvatamises ja rahva kultuurilises arenemises on olnud raamatul kõige suuremad teened. Ja kui me võime nüüd pühitseda 20. võidupüha, siis ei tohiks olla palju nõutud, kui teiste kangelaste kõrval ka raamat täieliku ja reaalse tunnustuse leiaks.

A. F—n

Tuleviku Vabadusväljak

Kivitribüünid Vabadusväljaku idakülje kujunduseks

Inetuks moonulab meie pealinna Vabadusväljaku enne kõike ta kirdenurga kujundamatus.

Eriti vastik on tühik kunstihoone fassaadijoone mõttelise ittipikenduse taga. Viimase vastikust varjab osaliselt Jaani kirik. Kuid see pahandab jälle oma asendi võimatusega. Kahjuks ei suuda see varjata väljaku kirdenurga kujunduseks vajaliku idasuunalise külje olematust. Väljaku idakülje hoonestus keerdub ju keskkohest peale hoogsas kaares kirdesse... Siin võib imetella iseseisvuse-eelse Tallinna planeerijate esteetilisest harimatust!

Vabadusväljaku kirdenurga ning idakülje kujunduse raskus ei õigusta siiski selle suurväljaku terve idaosa täisehitust suure esindushoone alla, kuigi vaiadele, mis võimaldaks pääsu Pärnu maanteelt esindusplatsile. Selline probleemilahendus, arhitektide Kotli ning Kesa projekt, raiskaks Vabadusväljaku pinda mitu korda rohkem kui Jaani kirik. Seejuures tekiks väljakul suunasegadus.

Vabadusväljaku idakülge vajab nähtavat paralleelsust õhtuküljega. Vajab seks kaht monumentaalset kivitribüüni. Esindusplatsile ruumilise mõju soetuseks — õigenurksuse moodustuseks, reeglipärase nelinurksuse väljenduseks. Veel enam paraadide ajaks.

Kummagi kivitribüüni vormiks vajab Vabadusväljak

just vanade roomlaste pealinna Forum Romanum'i rostra kujundit. Kuid kaetut — riigi esindajate ning diplomaatilise korpuse kaitseks paraadi ajal meil sagedaste vihmavalingute ning lumelõrtsi vastu.

Kumbki rostra vajab monumentaalse kõrgusega kolonnaadi kantud nähtamatut katust. Kummagi ehituskujundi kogukõrgus peaks ulatuma Majaomanikkude Panga hoone kõrguseni... Astmestiku ülespääsuks peaks peitma pahema rostra põhjaots, parema rostra lõunaots.

Üks monumentaalse kolonnaadiga rostra peaks asetsema Kaarli puistee jalgteel sihtjoonel, tagaküljega Karja tänava sihtjoonel. Pikkuseks peaks evima vähemalt Kaarli puistee laiuse, küll ilma viimase sõidutänava laiusega. See kivitribüün varjaks Pärnu maantee ning selle idapoolse hoonestuse vastiku murrangu kirdesse. Looks Vabadusväljakule reeglipärase õigenurksuse kirdeosas. Vähene laiutimõõde ei vähendaks väljaku pinda. Ehituskujundi kolonnaad jätkaks võluva läbivaate kaugevaatele Kaarli puistest Estonia teatri hoone katusekujundile...

Teine monumentaalse kolonnaadiga rostra peaks keskima esimese pikuti sihtjoonel. Kuid ristleks mõttelise joonega Pikast Hermanist umbes Sakala-Kentmanni tänava nurgale. Peaks asetsema lõunaotsaga vastu Tatari

Forum Romanum

Rostra

Rooma

Aleksandri palee kolonnaad Tsarskoje Selos

Arhit. Quarenghi

tänava ning Pärnu maantee suudmete kitsast vaheriba. Seega varjaks teine kaetud rostra vajalikus ulatuses vaadete eest väljakult halva ilmega vahe ruumi kommerts-gümnaasiumi edelanurgast kuni Tatari tänava ligema suudmenurgani.

Teise kivitribüüni ehitus vabastaks Tallinna linnavalitsuse murest Tatari tänava suudme ümberhoonestuse ja selle hiiglakulukuse pärast. Selle tänavasuudme varjaks vaadete eest väljakult võluv esindusehitus pa-raadivajadusteks.

Kaks kolonnaadiga rostrat moodustaksid Pärnu maantee poolt Vabadusväljakule omapärase monumentaalvärava...

Kommerts-gümnaasiumi keerduv külg ei suudaks siis enam väljakukujundi mõju alla vinnata. Võiks kauaks jääda nagu ta on. Küll vajaks siis Gloria Palace vähemalt Kaunase Witautas Suure muuseumi fassaadi kesk-mist risaliiti ja vabatreppi alumise korra ette... Sarn-levat fassaadi vajaks ka kunstihoone.

Vabadusväljaku õhtukülje kujundusest

Vabadusväljaku tõelist õhtusuunda võib hoogsamaks väljendada ka uue tänava rajanguga. Vertikaalina väljaku õhtukülje keskkohast Vismari tänava suudmele. Uue tänava rajang nõuaks Harjukantsi lõunakümmu

lammutamist ja uuestiehitust Kaarli puistee ning raja-tava tänava vahel...

Nii tekiks siia Harjukantsi kõrgusega monumendi-sokkel...

Viimane ja Toompea idaservale vajaliku terrassi ka-gunurk peaks asetsema väljaku õhtukülje mõttelisel rööbitijoonel.

Samale mõttelisele rööbitijoonele peaks ulatuma oma ligema ringosaga Harjuväravamäele vajalik Eesti Vaba-dussõja ning Iseseisvuse Ajaloo Muuseumi hoone. Loo-dest allalaskuvat ja kagust üleskeerduvat vestibüüli pei-tev rõngasehitus võiks siin tekkida välisarhitektuurilt Toompea terrassi tugimüürina, mis ainult ülalt ehitud oleks keskaegse crénelage'iga ja eviks kitsad laskeavan-dused akendeks. Rõngasehitus võiks evida katuseku-jundiks keskaegse kindlustsmüüri harjatänava, keskelt kumera. Rõngasehituse selline katusekujund keerduks suvel suure muljega mäe roheline tagant alla ja väljaku kohal tagasi üles mäkke põliste pärnakroonide taha.

Juba sümmeetriatunne nõuab nelinurkse Vabadus-väljaku õhtutagapinnale teist puisteed Kaarli puistee pikkusega. Vabadusväljakult Toompeale rajada vajalik puistee peaks külgnema Komandandi tee tõusuga. Nõuaks enese alla Harjuväravamäe kirdekülge. Sihiks vaid Toompea lossi peafassaadile.

Kirjanik-koolimees metsade ja rabade taga

Vaevalt kolmveerand tundi sõitu raudteel Pärnust, saabud Tori raudteejaama. Siit Murro algkoolini on oma kilomeetrit viis, kaks esimest mööda kitsarööpmelise veel kitsamaid liipreid, kus pead astumise asemel tippima kui tütarlaps, kolm viimast läbi metsa ja soo, üle laguneva Sauga jõe silla. Siis kaob küla-vaheline tee ühte taluõue, kust põllupeenraid mööda pääsed teise klassi tee, mille vasakult poolt vaatab vastu kandiline Murro algkoolihoone.

„Kas Mõtslane kodus?“ küsid uksele seisvalt näitsikult, kes vägisi tuletab meelde Vuolijõe „Niskamäe naiste“ Ilonat.

„Jah, Kiirats on kodus... Mõtslane ka... aga nad mõlemad ühes isikus on praegu saunas,“ kostab Ilonahääleline ja silmitseb sind teravalt, sest mine sa tea praegust aega — kooli- ja muud nõunikud tulevad revideerima ja toimetama kui välgud selgest taevast.

„Kas pean ta kutsuma?“ pärib Ilonaks arvatu mind tuppa paludes. Ja kohe vastust mitte saanud, küsib kahtlevalt: „Teil võib-olla on kiire... võiksin teid siis sauna juhatada?“

„Täna. Eks ta tule isegi. Aega on...“

Ja tõesti — ta tuleb, see „Kraavitajate“, „Kevadiste voogude“ ja rea teiste ülipopulaarsete romaanide ja jutustuste autor.

Me istume pisikeses toas, mis on Mõtslase-Kiiratsi kabinetiks, kooli kantseleiks, raamatukoguks ja kõigeks muuks, mis vaja. Laud on täis õpilaste vihikuid, kooli-

M. Mõtslane-Kiirats

raamatuid, ajalehti, iga sorti kaustikuid ja muud, mis koolimehele vajalik.

Ma osutun peremehele teretunud ja taevast saadetud külaliseks, sest mul on paberosse.

„Siin ju ela kui metsas, kõigest kultuurilisest kaugel,“ seletab Mõtslane-Kiirats — või õigemini küll Kiirats-Mõtslane, kuna viimasel ajal pole kirjanik Mõtslase enam midagi kuulda. „Näe — eile lõppesid suitsud ja enne ei saa kui homme — piimamees läheb siis meie-reise, viis kilomeetrit kaugel, kust toob suitsu ja suhkrut... Meil siin, metsas, poodi pole...“

Kaks paberossitoru suitsevad ja varsti on pisike tula hall, lõika kasvõi noaga, nii rängad pilved ujuvad palkseinte vahel.

Ma olen ammugi kuulnud, et koolijuhatajal Kiiratsil on suured teened Tori Murro 4-kl. algkooli arendamises,

Vabadussamba kavatsemine Vabadusväljakule ei veetle. Ei sisenda mingit veetlevat nägemust. Enne kõike poleks ju kusagilt küllalt mõjuvat kaugevaadet Vabadusväljaku obeliskile.

Küll aga veetleb linnaehituskunsti kujutlusvõimet uue tänava rajang ning sihtimine Vismari-Kaarli tänavaristlusele ühes monumentaalse võidukaare ehitamisega.

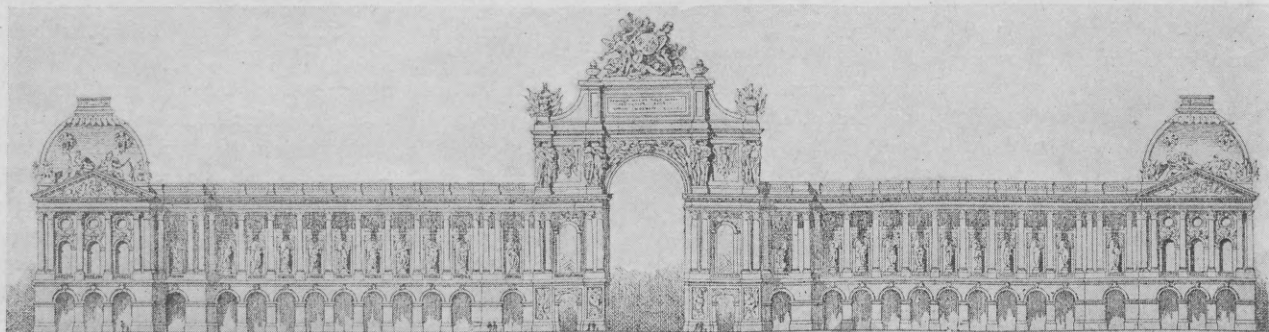
Võidukaar üle Kaarli tänava paistaks poolprofiilis pikuti rajatavat tänavat Vabadusväljakule. Nelinurkse

väljaku kunagi mitte küllalt selgesti väljendatav suund eviks nii just väljendushoogsust. Juba Pärnu maanteelt kivitribüünide vahelt paistaks veenvalt Vabadusväljaku suund läände.

Tiibehitustega võidukaar võib olla võluv ehituskunsteos. Seda tõestab Belgia iseseisvuse monument Brüsselis. Seda tõestagu 18-nda s. keskpaiga ehituskunsti Aubry hiiglakavand Pariisi esindusentrumi jaoks. Teostamatuks jäi viimane mitte ta vähese kunstiväärtuse pärast.

Esindushoone ehituskavand

Arhit. Aubry

ja sellepärast koondub kogu mu huvi just sellele küsimusele. Ning peremees, jutukas vanahärra, mõni aasta üle viiekümne, seletab kui põneva seiklusromaani sisu oma elulugu. Kuidas ta paarikümne aasta eest Kilingi-Nõmmel koolmeister oli, kuidas seal Tartu siirdus, kuidas põllumees oli, kuidas siis äris töötas ja poliitikat tegi, kuidas romaane kirjutas, aedniku ametit pidas jne. ning kuidas siis jällegi tuli hakata koolmeistriks.

„Ning olete rahul?“

„Aga miks siis mitte — elan siin metsade ja rabade taga rahus ja vaikuses ning töös. Töö on elu suurim rõõm.“

Omapärane peatükk „Kraavitajate“ kirjapanija elus on Murro algkooli juhataja ajajärk.

Kiirats kandideeris siin-seal õpetajakohale, kuid mitte õnnega. Lõpuks jäi üle Tori valla Murro 4-kl. algkool. See asus siin ühes eramajas, viletsas talukambri, kus koolijuhatajale oli veel viletsam kamber elupaigaks. Kiirats pöördus valla poole, et paremaid kooliruumi saada. Aga valla isegi neli kooli ülal pidada ja viienda, väikesema jaoks pole raha ega kreidite.

„Palusin taluperemeest, kelle majas kool siis töötas,“ jätkab Kiirats, „et ta ehitaks vähemalt ühegi komitsa pliidiga, kus ema mulle süüa saaks keeta. Talumees ütles — eks me vaata... Tänavu küll ei saa, katsume tuleval aastal.“

Siis tuli mõte — laenaku hoolekogu mulle raha, ma ehitan ise. Hoolekogu oli nõus, kuid siis tulime paremale mõttele: paneme raha kokku ja ehitame koolimaja valla päralt olevale krundile. Hoolekogu liikmete hulgas oli skeptikuid, kuid oli ka hakkajaid mehi. Valdki pigistas piskust summakese, ning võidi asuda koolimaja ehitama. Palke veeti tasuta, üks tõi 10 palki, teine 30 palki, nii kuidas kellelgi jätkus.“

„Ja nii te siis ehitasite...“

„Ei, palkidest tuli puudus ja rahast tuli ka puudus,“ jätkab Kiirats-Mõtslane. „Aga siis ma rääkisin sellele ja tollele — et kui on hakatud ehitama, siis tuleb see lõpetada. Ning pingutusega me lõpetasimegi. Vald ei

Tori Murro 4-kl. algkool

Strobli karikatuur

Saaremaa ausuvitaja prof. Paldrock

kulutanud palju — suuremalt jaolt rahva, lastevanemate rahaga on see koolimaja ehitatud.“

Juba on õhtu käes ning koorest kollane piim liha ja munaga ootab laual. Peame õhtusöögile asuma. Ning Ilonaks peetu osutub söögilauas tõesti Ilonaks. Alles hiljuti lavastanud Kiirats „Niskamäe naised“, kus ise praostihärrat on mänginud. Ning õpetaja prl. see-ja-see mänginud suure menuga Ilonat. Rahvas sattunud marru, eriti aga Aarne osaline teiskordsel mängul, peale selle, kui käinud Tallinnas ja seal „Estonias“ Lauterit näinud. Koolijuhataja kaebab meie maalavade repertuaari üle, olevat vähe paslikku, autorid aina mõtlevad kirjutades, et maale anna ükskõik mida ja missugust. Tegelikult on maa meil vägagi nõudlik ja arenenud.

Annan nõu, et kirjutagu Kiirats-Mõtslane ise mõni lavateos — ta tunneb maaelu ju paremini kui rida teisi kirjanikke, kes maaelust kah kirjutavad.

„Mina? — Koolitöö on raske, ei jää põrmugi vaba aega muuks. Ning omavahel öeldes — mul on puudunud julgus näidendiga proovida.“

Üldse — Kiirats vaatab Mats Mõtslasele kuidagi üle öla. „Egas ma see päris-kirjanik ole! Noh, olen kirjutanud, kirjastused on tahtnud, aga kõik see on rohkem asjaarmatusest ja pisut ka äraelamiseks...“

„Ent teie raamatud on loetavamad raamatukogudes.“

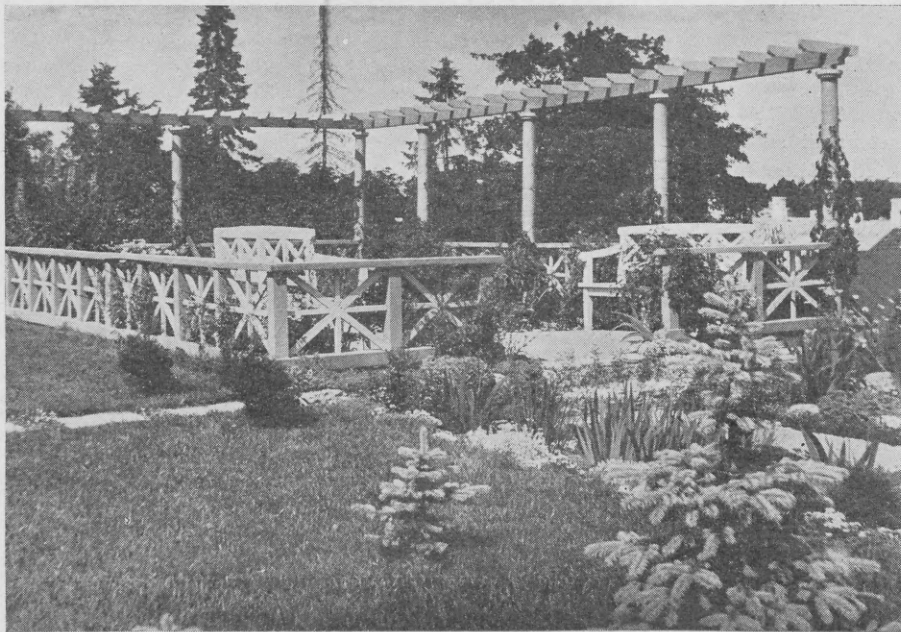
„Seda vist küll...“

„Peaksite jätkama...“

„Arvate, et ei jätkka? Kui mind pensionile saadetakse, eks ma siis p e a h a k k a m a jällegi kirjutama. Ainest — oh, seda on külluses!“

K. Eh.

Hele Lüüs

Mõnda

Dr. Bernakoffi aed

lemisega läbi kaitsva aknaklaasi, tuleb ilmsiks selle ühendusloomisviisi otstarbekus.

Sagedamini kui varem ehitatakse praegu majad nõnda, et eluruumidest pääseb välja ainult mõne madala astme kaudu, sest järsud ning kõrged trepid eraldavad aeda majast rohkem kui tavaliselt arvatakse. Kui see

aga millegipärast osutub võimatuks, siis tasandatakse kõrgusevahed terrasside või kuivmüüridega, mis loovad silmale ja jalale rahulikuma, ühtlasi ka mugavama ülemineku. Kui nende ehitamiseks kasutatakse sama materjali, millest on ehitatud majagi, siis saavutatakse veel üks paremus: maja kasvab harmooniliselt väljapoole oma seinu aeda.

Aganõnda tuuakse mitte üksnes kivi ühendava motiivina aeda, vaid samal ajal viiakse taim lähemale majale. Mõeldagu vaid väänkasvudele. Just arhitektuurvormide ning taimede kõrvutisead annab selle ettekatsetu ja juhusliku koosmõju, mis inimest aedades juures huvitab. Seejuures on ronitaimed üks mõjuvamaid ja ka lihtsamaid vahendeid varemtehtud vigade tasandamiseks.

Nagu maja jagatakse eriülesannetega ruumideks, nõnda tuleb teha ka aiaga, sest mis on — või õigemini peaks olema — aed: laiendatud eluruum. Seepärast arvestatagu iga majaanliku osasaamisõigust aiast vastavalt tema erihuvidele. Lastel on tarvis oma eale ja arengutasemele vastavalt korraldatud mänguplatsi. See aga peab alatasa muutuma ühes oma kasutajaga, sest aed, mis sobib viieaastasele, ei kõlba enam viieteistkümnesele. Niisama kui lapsed, nõnda vajavad ka täiskasvanud aiast oma olemisruumi. Mängu- ning liikumiseast väljakasvanuile varutagu rahulik puhkenurk, mis muga-

Kui lehitseda raamatuid vanadest aedadest, siis saavad selgemaks ka praegused. Seda märkab kohe, et renessanss- ja barokkaiad on sündinud arhitekti käe all. Alati lähtutakse nendes elamust, millele aed on ühelt poolt sobivaks raamiks, teiselt poolt üleminekuks maastikku. Veel enam, arhitektooniline ruumikujundus läheb nii kaugele, et maja ning aia liigendus on põhijoontes sarnane: peosaalile elamus vastab parterri aiad, elutubadele boskettruumid, koridoridele alleed. Romanika läbimurd 18. sajandil lõhub selle orgaanilise seose maja ning aia vahel. Aeda ei nähta enam kui tervikut, vaid kui kogu huvitavaid loodusmotiive, kus elamu mõjub sageli isegi segavalt.

Praegused aiad meenutavad teatud mõttes renessansi omi, sest nüüd nagu siiski püütakse leida aiad vahendajat arhitektuurvormide ja looduse vahel, ainult viisid selle saavutamiseks on erinevad.

Ei ole sugugi juhuslik, et moodsas arhitektuuris seinaid läbi murtakse ikka suuremate akendega. Nõnda ei saada mitte üksnes õhu ja päikese osaliseks, vaid see on ka üks viise tuua aed majale lähemale. Alles kui arhitekt ja aednik töötavad käsikäes, osatakse küllalt rõhku panna sellele, et inimkasutatud ruumidest oleksid nähtavad aia iseloomulikemad osad. Talvel, varakevadel ja hilissügisel, kui osasaamine aiast piirdub enamasti vaat-

VIII koertenäitus Tartus

Surase fotod

VIII koertenäituse toimkond ja ekspertiis

Näitusel esitatud koerte arv tõusis üle 53. Suurem osa neist olid jahikoerad, nimelt setterid (inglise, iiri ja Gordon), pointerid, saksa linnukoerad. Hagijaid esindasid väikesed inglise hagijad — beagle'd ja spaniele väike musta-halli kasukaga kokker-spaniel.

Karjakoeri tutvustas väheldast kasvu sheltie — shetlandi lambakoer — pikakarvane must, valge krantsi ja käppadega loomake. Neile on lubatud ka teised värvused peale vöötja kirja, mis pole soovitatav. Sheltie on sünnilt ideaalne lambur, kes hoiab karja täiesti iseseisvalt.

Sheltie kõrval asetses kohe ta suur sugulane, šoti lambakoer — collie, kes oma peene, elegantse peakujuga hurta meelde tuleb.

Saksa lambakoertest võisime tutvuda kahe süsimusta eksemplariga; meil levinud on tavaliselt hallid lambakoerad, kuna mustad on haruldased.

aedadest

Inglaste eeskujulik aed

vuselt vastaks elutoale majas. Kõige otstarbekohasem ongi viia need kaks otsesesse sõltuvusse, sest alles nõnda saavutatakse, et plaanil sagedasti kasutamiseks määratud aiaosas ka tõe-poolest meelsasti ollakse. Innustunud asjaarmastajast aednik vajab katsetus- ja töökohta, kus teised teda ega tema teisi ei häiri, kui ta oma vahel õnnestuvaid, vahel äbarikke taimeharuldusi kultiveerib. Ka perenaisele jäetagu võimalus oma käega kasvatada pattapandavat, kuid nagu eelmiselegi mitte üht peenart vähem, aga ka mitte rohkem kui ta tõe-poolest vajab ning harida suudab. — Need on ainult mõned paljudest võimalustest. Kuid just selle põhinõude vastu, et aed rahuldaks tema kasutaja erihuve, eksitakse väga palju. Sellest siis sagedane rahulolematuse olemasolevate aedadega.

Aiaarhitekti ülesandeks on ometi mitte ainult luua rida eriotstarvetega aiaosi, vaid viia need oma vahel harmoonilisse sõltuvusse. Seejuures tuleb arvesse võtta üksikosa otstarbekat asendit elumaja suhtes, nende kasutamismugavust, omavahelist suurusuhet, üksikmotiivide kokkusobivust. Ja mitte üksnes seda — aed peab ühte kasvama peale maja ka selle maastikuga, kus ta

asub. Aiaarhitekti ülesandeks on leida ümbruse tüüpilisim joon, võtta see oma aia juhtmotiiviks, varieerida ja süvendada seda. Seejuures ei tarvitse sugugi pedantselt loobuda kõigest võõramaisest, tuleb ainult õieti tabada see, mis sobib antud raamistikku.

Et kõige sellega toime tulla, peab aiaarhitekt hästi tundma asjade ning inimeste omapära. Tema ülesanne on aidata aiaomanikku orienteeruda seal, kus see võhikuna paratamatult eksib, anda kindel kuju tema ebamäärastele, kuid siiski vahel väga iseloomulikele soovidele oma aia suhtes. Nõnda saab aiaomanikust-töötajast kaastöötaja ning aiaplaanid tulevad kahtlemata vähem paberlikud, enam läbimõeldud ja isikupärased, ühtlasi ka kasutamiskõlblikumad.

Niisugused peaksid olema tulevikuaiad: tihedalt kokku kasvanud inimestega, kes nendes elavad.

Airedale-terriere oli kaks. See on noor inglise tõug, kelle kodumaaks on Aire ja Wharfe orud. Airedale-terriere dresseeritakse politsei, sõja- ja sanitaarkoerteks. Vene-Jaapani sõja päevil otsisid jaapanlased Inglismaal väljaõpetatud 50 airedale-terrieri. Teadeteandjatena, valvuritena ja varustisekandjatena osutasid mainitud koerad suurepäraseks ning teenisid uusi peremehi ausasti, kuid sanitaarteenistuses tuli ette

suuri arusaamatusi, mille all leivavanemad kannatasid, nimelt need koerad eelistasid abistada meelsamini valgeid haavatuid kui kollanahkseid.

Takse e. mägrikuid esindasid kaks lühikarvast musta. Ehkki mägrikut loetakse jahikoerte rühma, peetakse teda sagedamini toakoerana, missuguseks otstarbeks on aretatud ka väiksem tüüp.

Osa kõrgemaid auhindu saanud koeri — vasakult: kaks Airedale terrieri (omanik D. Hirscheydt), kolmevärviline inglise setter (om. S. Smelnikov) ja must iiri setter (om. Kongos)

O+LUTS! RÜGIP

Linoollõiked A. Peerna

(Järg.)

„Oo, nüüd lööd sinagi, Joosep, ema kampa!“ jöllitseb Georg Aadniel. „Viimaks tahad mulle veel kord teha kondiproovi nagu tookord, enne Maailmasõda?“

„Ei, ma ei taha midagi,“ ütleb Ülesoo koolivend vaikselt. „Mis ma ikka enam proovin teiste kontidest, kui mu omadki kondid logisevad.“

„Jah, aga sa o m e t i pead talu, ehitad maju, teed uudismaid ja küllap sul on mõni hea kopikaski tagavaraks.“

„Nojaa, kuid eks sa tea väga hästi, kuidas oli lugu „nende“ majadega; kas siis minu enda jõud . . .“

„Ma tean küll, aga siiski . . .“ Ning tasa, kõõritades tagakambri uksele: „Olingi kuradi loll, et võtsin vaese naise nagu aiateiba! Mis ma nüüd teen säärasega?“

„Noh, aga nüüdsama ütlesid, et inimene ise aidaku ennast; ärgu lootku teiste peale.“

„Oo, kulla koolivend, see on hoopis teine asi — võõrad ja oma naine on kaks erisugust numbrit. Kas tead, Joosep, põletame kohe praegu Paunveresse — vahest ehk kuuleme seal midagi.“

„On juba küllalt kuulnud.“

„Ei, ei, selles talu asjas.“

„Jätame edaspidiseks!“ sõnab kutsutav loiult. „Olin juba täna Paunveres — aitab. Luud-kondid valutavad. Tuleval suvel vaja ühes Tõnissoniga sõita kuhugi mudavanni tervist arstima. Saab siis näha, kas tuleb osaltki tagasi endine tervis.“

„Tähendab, sa siis ei tule?“

„Ei ma täna tule ühti; vaja katsuda, kuidas koju saab.“

„Pole sinulgi, Jorh, täna enam vaja kuhugi minna!“ sõnab ema juba märksa käre damalt kui enne. Ning lähenedes oma ettevõtlikule pojale: „Anna siia oma pintsak ja püksid!“

„Nonoh?“

„Pole süin midagi „nonoh“,“ hakkab rätsepaemand Jorhi lahti rõivastama. „Täna jääd ilusti koju. Küllalt sellest ulamisest!“ Ja teise tupp: „Tulge siia, Benno ja Juuli, aidake mind seda purjus meest lahti koorida!“

Appitulijad vaatavad seda „koorimistoimingut“ esiti vaikselt pealt, siis kraaksub Benno: „Kuhu ta oma traksid on jätnud? Kuhu sa oma traksid jätsid, Jorh?“

„Kas mina tean, kuhu nad jäid,“ uriseb vend tige-dasti. „Kui neid ei ole, siis tähendab, et ei ole.“

Toots ajab enda püsti, soovib rätsepa omadele head päeva ning teeb minekut.

„Aga homme lähme Paunveresse, eks ole?“ hüüab Georg Aadniel koolivennale järele.

„Eks näe . . . kui tervis lubab,“ kõhatab mineja lävelt.

„Vaadake nüüd, head inimesed, misuke tubli mees on saanud Ülesoo Joosepist!“ ütleb vana pereemand peaaegu pühalikult, kui võõras on lahkunud. „Mässas ta koolis ja noorpõlves, mis mässas, aga nüüd seoke tõsine mees, et päris lust vaadata.“

„Jah, päris lust vaadata . . .“ pomiseb Kiir, tuikudes läbi eeskoja niinimetatud o m a tupp. „Päris lust vaadata . . . niisugust logisevat kondipuru.“

„Olgu mis ta on, aga näed ise, et ta on jätnud kõik oma vigurid. Sina alles algad oma tükkidega.“

„Jah, jah, kulla emake — nii, et lust on vaadata.“

Rätsepmestrite majakeses algavad sellised päevad, mida õieti ei tahagi kirjeldada, sest nad on kurvad; näib nii, et noorperenaise Juuli ennustus läheb täide: võõra peni kraapimine ukse taga ei tähenda head.

Georg Aadniel töötab loiult, enamasti istub voodiserval ning mõtleb ja mõtleb. Sõit Tallinnasse läks nurja — vähemalt sellele enam ei taha mõteldagi —, ja mis saab edasi, seda vaevalt teavad jumala lокkispeadega inglidki taevas. Ainult üks kavatsus on kindel Jorhikese kuumendavas peas: ta p e a b saada selle talu, mingu pooleks kas või kogu maailma nuiad. Kõigil tema koolivendadel on oma ilusad kohad — aiga kas või sellesama Tootsiga ja lõpeta Tõnissoniga; kõik tunnevad rõõmu o m a s t maast, üksnes temal on see väike majaputka sealaudaga ja sedagi ta ei või nimetada täiesti omaks, sest isa-ema ja Bennost võrukael elavad veel. Ei, kui ta nüüd ei astu kindlat sammu, siis ta muutub Paunvere rahva naeruks; seda kila ja kola tema isiku ümber on juba isegi küllalt; kui nii läheb edasi, siis parem ära näita nägugi inimeste sekka.

Endine viril-vireldav, kodukasvatatud jonn on ses pruunikas peas muutunud kinnismõtteks: o m a m a l a p i k e ! Tulgu siis pärast millised ajad tahes, aga temal, näed, on midagi. Ent just selles ongi küsimus, kust ja kuidas saada seda maad?

Võtab siis jalad alla, läheb abisekretär Säbri juurde, teeb juttu ühest kui teisest ja lõpetab Riigi Teatajaga. . . et seal nagu ka on mõningaid sõnumeid sellest maailma asjakäigust.

„Kas tahate midagi vaadata?“ kergitab abisekretär oma sarvprille.

„Jah, oleks nagu midagi. . .“

Nojaa, Säbri on nii enam-vähem asja kursis, ta ehk teab ütelda p e a s t, ilma et oleks tarvis pahnata kõhukaid kõiteid.

Ei, õigus küll, aga ta siiski vaatab ise.

Olgu nii lahke.

Georg Aadniel siblib ja sorib pakse raamatuid, aga targemaks ei saa. Kui siin nüüd oleks käepärast näiteks Arno Tali — see vahest ehk leiaks selle õige koha, aga ta, loll, ju mängis käest sellegi mehe, kui käis pealinnas rusikaga taga ajamas tühja tuult. Noh, hea küll, on veel teisigi lehti, milles ehk leidub midagi tema jaoks.

„Kas leidsite?“ küsib Säbri heatahtlikult.

Jah, ta leidis nii. . . enam-vähem. Aga mõttes: „Kurat neid Siiraki Tarkuseraamatuid! Neist ei saa aru isegi pärispurask.“ Jah, nii ta on, ega Säbri ei tea mõnda müügilolevat talu või asunikukohta?

„Talu või asunikukohta?“ vaatab abisekretär lakke, otsekui lootes nõu sealt ülalt. Aga endal meeles ainult oma armas kodulinn, sõbrad, kohvikud, kinod, naisolendid; mässamas noor linnaveri, kui ta just kindlasti pole oma töö juures. „Ei tea,“ sügab kõrisõlme.

„Aga kui vahest ehk kuulete, siis. . .“

Einoh, tingimata. Tema ju selleks siin ongi, et olla rahva teenistuses. See, oma ülemuselt tihtikuuldud sõna on temalegi tunginud niivõrd lihasse ja luusse, et tuleb nagu iseenesest.

Longib siis jälle meie Kiireke Paunvere küla vahel ja oleks valmis tegema ei tea mida, kui ainult kuidagi leiaks head nõu. Seal ja teal teeveerses majakeses kerkitab kardinaserv — teda silmitsetakse nagu imekometit, aga astu sisse, siis küll tehakse lahke nägu ning võetakse sind vastu nagu oodatud külalist ja ristiisa. Vastik küla! Kui siit pääseks kuhugi kaugemale! Kõigil läheb siin hästi, üksnes temal mitte. Ei, mis rääkida külast — isegi kodus ei anta temale hingerahu. Mil-line kasu on sellestki, et ta käib kirikus ja palub jumalat, vahel vägagi härdasti? Jajah, tihti tekib palve

sekka teisigi mõtteid, aga ega's, einoh. . . Kui õige pööraks sisse siiasamasse sõbratuppa, vaataks korra üle harva aja, mis nad seal jälle teevad, kas on temast jälle lahti mõni hundijutt? Nad küll suu sisse ei ütle, aga eks nende kõverastki kõnest saa aru nii üht kui teist.

Imelikul kombel pole sel päeval nõndanimetatud sõbra- ja heas naabritoas kedagi peale pererahva enda ja ühe mehe, kes pole pärit Paunverest. Kiir nagu. . . natuke oleks näinud seda väikese sõõrhabemega isandat, kel ürgpikad põsenukid ja niivõrd ladus jutt, et kõige oma mossis näoga kuula teda kas või ise. See võõras isik on oma võrdlemisi raskest seljapambust rāpasele lauale ladunud ilusaid asju: välgu-mihkleid, nõelu, sõrmkübaraid, nuge, kahvleid, tasku- ja sulenuge ja. . . mine loetlema kõiki neid asjakesi.

„Ohhoo!“ sügab säärt seesama võõras ja vaatab üsna teraste silmadega alt üles. „Keda ma näen! Istuge manu — väga võimalik, et teilegi siit meeldib midagi. Kas te mind siis tõesti enam ei mäleta? — Kippel! Mitte just nii päris läbikukkunud ärimees, aga ütleme, et ta on poolel teel. . . noojah, kuidas te nüüd just soovite. Istuge, palun, lähemale, ajame mõne sõna juttu.“

Nooja-noh, nüüd muidugi meenub Kiirele üks tükk aega, eriti üks talvine öö siinsamas Paunvere lähedal, kus. . .

„Kas te müüte neid?“ küsib. „Ma et. . . vist küll ostan mõne asja, aga miks te oma kaubaga hakkasite käima nii halval ajal? — Talv käes, tee konarlik ja lund nagu ei olekski — nüüd pole lusti käia.“

„Härra Kiir!“ sõnab ärimees Kippel niivõrd mõjuvalt, et isegi prussakas peatub pliidiraua ja jääb kuulutama, mis öeldakse edasi. „Härra Kiir! Teie kas ei taha mind enam tunda või tõesti ei tunne; aga kõige konarluse peale vaatamata ma siiski olen seesama Kippel, endine Nossovi ärijuht. Just praegu on kõige parajam aeg käia maal ringi oma kaubaga. Mis te tahtsite ütelda? Teie ärge ärritage ennast — see on tervisele kahjulik.“

„Ei, mis 'nd. . .“

„Lubage, härra Kiir — te juba olete kuulus isik oma sõbra ja koolivenna Lesta kaudu —, lubage, et ma natuke täiendan oma ütlemist. Lubage, et ma. . . Nojaa, just nüüd ongi see õige käimine. Praegu on jõulueelne aeg, rahvas kodus, raha taskus, just nüüd ostetakse midagi. Jõulueelsel ajal tulevad pulmad, neile vaja nuge ja kahvleid, aga kellele ma müün oma kaupa suvel, kui rahvas on nurmel ja heinamaal? Jah, õigus: käik on raskevõitu, aga kõik taluinimesed on ko-

Tartu tsiklimehed kevadisele väljasõidule kogunemas

KIRJANDUS

Fr. Tuglas: VÄIKE ILLIMAR.

„Väike Illimar“ on lugu ühest lapsepõlvest. Kujutades väikest mõisa aidamehe poega Illimari, ta esimesi samme omal käel ning miljööd, kust kasvab välja see taim, on autor seda oma sõnade järgi teinud nii, nagu mäletab minevikust ja nagu näeb nüüd. Teoses pole täiel määral lähtunud objektiivsest eemalseisja, aga ka mitte puhtal kujul mälestuslikust endavaatluse seisukohast, vaid mõlemad vaatlusviisid sulavad kokku üheks kujutamisprotsessiks. Mälestusi on kindlasti tihendatud, võibolla mõnikord isegi ümber kujundatud teose terviklikkuse ja kompaktsuse huvides, kuid ehtne memuaariline element on teoses siiski ülekaalukalt tuntav.

Teos algab Illimari ärkamisega suvehommikul ja päikesemängu jälgimisega truubikirjadel. Kellegi unest virgumisega teoseid sisse juhutada on Tuglasel nimetamisväärselt tüüpiline võte.

Illimar ärkab ja siis lastakse meie silme eest mööda virvendada suvi ja sügis täis südamlikkude ja mõnikord unustamatuid võluvaid pilte väikese Illimari ning mõisarahva elust — kuni „talv oli tõeliselt alanud.“ Väike-mehe suvehommikust retke majataguse mahajäetud müüri ääres, ta rännakuid järve esimesel jääl tahaks

näha maalituna. Aga ka palju lõbusat juhtub: Illimari südamlikk kosjalugu, mõisarahva maraton marupulliga, lelle tagajärjeta varesejaht ja palju muud. Kõiki neid mõisaühiskonna realistlikke pilte loorib lüüriline kuma, hellalt nukker helendus. Ei kõma raskeid ja saatuslikke akorde, mis kumiseksid kaua kõrvus, mis järsult ja otsustavalt kujundaksid noort hinge.

Neil maaelu ja mõisamiljöö piltidel pole igakord üldse struktuurilist ülesannet, s. o. nad ei märgitse Illimari kujunemisprotsessi arengu etappe. Illimar on tihti ainult nende sündmuste passiivne pealtvaataja. Võime vaid aimata, milliseid reflekse seesugune ümbrus võib äratada selles noores lapsepsüühis.

Siinses lapse-eluloos pole meile näidatud mitte nii palju Illimari psüühi kujunemist teatud piiritulbast teiseni kui just ta lapseliku olemuse põhijooni, neid ainulaadseid päritud kirju, neid assotsiatiivseid sillerdusi, mis virvendavad selles noores hinges. Paljude psühholoogiliste detailidega on kujutatud Illimari hingeelu. Jälgitakse alateadvuse niresid, allikat, kust kerkivad kujutlused ja fantaasiad, seesugust süvendatud realismi, teadvusepinnaaluse jälgimist on meie kirjanduses vähe. Seda võib võrrelda vahest ainult Tammsaare Indreku murdeea hingeelu kujutamiselega. Valgustatakse Illimari mõtisklusi, ta meeleolude värvinguid ja tujude nüansse — vähem ta tegevust. Näeme üksindusmõtisklusile kalduvat, väga erga fantaasiaga poisikest, pisut pikalise toimega lapseloomust. Ei kiusu, ei jonnit näe me selles lapses. Ta on kõigiti pehme ja armas. Ei ühtki linnu-

dus — midagi võetakse, ma ei salga. Vaadake välja, härra Kiir, lumekübemeid sajab, ja väga võimalik, ehk teiegi ostate midagi.“

Noh, kindlasti. „Aga, härra Kippel, te nüüd käite maid ja radu... kas te... pole näinud...? Ühe sõnaga: mina hakkan teiega ühes sammuma mööda neid konarlikke teid; ma isegi aitan kanda teie pampu. Tulen! Andke siia oma käsi!“

Einoh — ilmtingimata.

Ja sõbramees See ja See saab oma armsalt naiselt veel kord ilusasti läbi tehtud, läbi pargitud, läbi põimitud ning ...

Ning siis läheb Kiir ühes Kippeliga vaatama Eesti asuniketalusid.

(Järgneb.)

pesa-lõhkumist ega kärbse ämblikuvõrku viskamist. Vististi huvitaks meid Illimar ka siis, kui näeksime mõnd ta lapsevempu.

Ning lõpuks: Tuglase sõnastustiil? Sinna on juhatatud sisse astuma nagu lilleaeda, kus kerge pole orienteeruda lõhnade- ja värviderikkuses. „Väikeses Illimaris“ on Tuglase sõnastustiil muutunud lihtsamaks ja kindlasti intiimsemaks. Punaõhetavate küngaste ja ultramariinsete vete asemele on astunud hoopis pastelsamad panoraamid. Ei ole põhjust kõnelda enam värvide ilutulestikust, aga endist Tuglast pudeneb meelde, kui loeme, et kuldne jõgi nagu kohiseks kauguses ja et öö on sametmust. Piltlikkus, nägemismeele erk toime on püsinud. Päikesest lillaks pleekinud akna-ruutudes peegeldub terve vikerkaar, Illimari unes kummitab vaskpunase viimsepäeva taeva pilt, nülitud, üleni roosa ja lilla hobuse hambad valendavad nagu kibedas naerus. Koortepaar vantsib häärberi poole, kõrvad käivad lupa-lapa ning hännad õõtsuvad; mõirgav härg üksi kesk avarust äikeseilma tuhmkollakas valguses; ruske kassiselg vilgub paksus rohutihnikus ning värihein kõigutab oma pätsikesi ta pea kohal.

On öeldud, et Tuglas on maalija, ta pole oma sõidu-vees, kui peab joonistama tüüpe, sukelduma psühholoogilisesse sügavusse. „Väike Illimar“ näitab, et Tuglas võib mõlemat. Jääme ootama väikese Illimari järgmisi samme.

Erna Tillemann

Suvi 1937

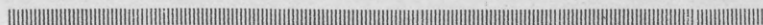

ÜLIKONNA-, MANTLI-, KOSTÜÜMI- JA
KLEIDI-RIIDEID MUSTRIKÜLLASES VALIKUS

SOOVITAB

H. Rõivas'e

KODUMAA VABRIKUTE RIIDEKAUPLUS

TALLINN, ESTONIA PUIESTEE 11

MÜÜK SUUREL JA
VÄIKESEL ARVUL

J. Kärner: TÕUSEV RAHVAS II

Selles romaani-köites jätkab Jaan Kärner 1905. a. sündmuste kirjeldamist, lõpetades verise 16. oktoobriga. Oma romaaniga pole Kärner nähtavasti tahtnud anda mingit ajastu žanripilti ega käsitle ta ka selle kangelaste isiklikku elu revolutsiooni tormisel taustal, vaid kirjeldab tookordset liikumist ennast. Seepärast ongi Tõusva Rahva tegelaste isiklikku elu puudutatud õige napilt ning ainult nõndapalju, kui seda romaani idee edasiandmiseks on piisavalt vaja.

Pakkudes üksikuid teravaid ning kontrastseid pilte nii linna- kui ka maaelust, esitab Kärner tõusva rahvana mitmeid kihte — kord vindunud maameest, siis verevaest poolnälginud vabrikutöölise, vahel jällegi heidab ta pilgu „Tallinna Teataja“ toimetusetuppa või raekojasaali, tutvustades lugejale tookordset eesti haritlast. Ja nagu näeme, liidab kõiki neid ühiseks võitlevaks tervikuks rahvuslik päritolu ja sallimatus ning viha eesõigustatud balti aadli kui eestlaste põlise kurnaja vastu. Seejuures näeme, kuidas tihti lööb rahuldumatu massi võitluskirg lausa lõkkele püüdes välja voolata isegi seaduslikest piirest, nii et juhtidel tuleb tihhti hoida rahvast manitsedes vaos. Eestlaste seas erandi moodustavad ainult linna kaupmeeskond, majaoomanikud ja muu jõukam kiht, kelle huvid piirdudes ainult omakasu ning isikliku hüvanguga ei loo alati eestlaste seas üksmeelt.

Huvitav on romaani lugedes jälgida, kuidas Kärner iseloomustab võitlevaid pooli — eestlasi, sakslasi ja riigivõimu kohapealseid teostajaid venelasi. Eestlaste ja sakslaste vahel valitseb tavaline sajanditepikkune sallimatus ning vihavimm, täielik leppimatus, kuna aga venelased ametlikult ning ka näiliselt toetades sakslasi tunnevad vahel ka eestlasilt viimaseile antud nükkeist salajast kahjurõõmu, sest kohalik eesõigustatud saksa aadel oli harjunud vaatama vene ametnikele üle olla. Saksa aadli mõõdukam osa aga, kartes vene riigivõimu

liigest laiutamisest oma eesõigustele hädaohtu, soovib luua eestlastega kompromissi, et nende kaasabil moodustada ühist rinnet panslavistliku šovinismi pealetungi vastu. Kuid eestlaste leppimatus sakslastega ja ühtlasi revolutsioonilise liikumise süvenemine sunnib lõpuks venelasi-sakslasi tihedamalt liitudes avaldama ühiselt eestlasile survet. Et aga eesti haritlaskond püüab liikumist hoida legaalseis ning seaduslikes raames, siis vastaspool tahtes lõpuhoobi andmist kiirendada komandeerib tööliiskonnna ja ka talupoegade keskele igasuguseid provokaatoreid, et lüüa liikumist seaduslikest rööpaist välja ning seega õigustada karmide survevahendite tarvituselevõttu. Siin näeme ühelt poolt ausat võitlust, teisalt aga alatust ning kitsarinnalisust oma ülekohtustest eesõigustest kinnipidamisel. Kõike seda on Kärner kirjeldanud ilma liialdusteta. Ta ei ole eestluse vastaseist teinud mingeid kärkatuure, vaid lasknud neil kõnelda ning teotseda päris asjalikult ning nende seisukohti arvestades üsna arukalt.

Romaanis näeme, kuidas vimmasturjalised paruni põldudel orjamisest nüristunud moonakad unistavad omast maalapikesest, kuidas vabrikutöölised korraldavad oma paremate elutingimuste eest võideldes streike, näeme, kuidas agraar- ning puhtmajanduslikult aluselt kõik need huvid nihkuvad poliitilisi eesmäärke taotlevaks revolutsiooniliseks liikumiseks. Vabrikutes pannakse torud üürgama, aur lastakse kateldest välja, massidena valguvad töölised tänavaile, kõned muutuvad julgemaks, kirglikumaks, hääled paisuvad ja lõpuks liikumine võtab stüühilise ilme, mis viib 1905. a. oktoobrikuus määratu suurele verevalamisele.

Kasutades laialdast ning mitmekülgset materjali on J. Kärner oma romaaniga andnud tõhusa ning hingesetatud ülevaate 1905. a. sündmusist. Kõigest sellest, mis tavalisele lugejale pole alati enam kuigi kergesti kättesaadav, esitab Kärner tookordseid kõnesid, vaidlusi ja kirjeldab telgitaguseid salajasi nõupidamisi mõlemas vastasleeris, tehes kõike seda hästi loetava ning huvi-

EESTI ÜHISTEGELINE KINDLUSTUS-KESKSELTS

TALLINN, SUUR KARJA 19
POSTKAST 122 • KÖNETR. 426-83

VASTASTIKUSTE
KINDLUSTUSSELTSE
KESKKORRALDUS

EDASIKINDLUSTUS •• NÕUANNE

Ü. K. EESTI RAHVAPANGA

ARVETE SEIS 31. MAIL 1937. A.

Aktiva		Passiva	
Kassa	36.666.44	Osakapital	419.344.48
Hoiuarved	666.237.45	Tagavara kapitalid	192.740.—
Väärtpaberid	606.395.93	Amortisatsiooni kapital	99.385.—
Väärtused	6.132.47	Hoiusummad	4.769.427.—
Diskonteeritud vekslid	1.695.099.22	Vekslite rediskont	107.611.17
Tähtajalised laenud	30.482.—	Võlad teistes asutustes	484.475.33
Riiklikud laenud	23.431.05	Riiklikud laenud	23.259.05
Konto-korrent laenud	2.743.287.05	Korrespondendid	301.705.75
Korrespondendid	351.980.69	Väljaantud garantiid	154.814.07
Garantiide debitorid	154.814.07	Tulud	136.978.07
Vallasvara	36.435.38	Muud passivad	43.984.18
Kinnisvara	300.000.—		
Kulud	64.147.28		
Muud aktivad	18.615.07		
	<u>6.733.724.10</u>		<u>6.733.724.10</u>

küllase põnevusega, nii et peale lugemisnaudinguga saab lugeja veel tõhusa ülevaate noist läinud aegade suursündmustest.

Enn Kippel

MARTA SILLAOTS ARVUSTAJANA

Marta Sillaots, kes 12. V s. a. märgitses oma 50 a. sünnipäeva, on tuntud meie kirjanduselus ilukirjanduslike algupärandite autorina, tõlkijana ja lõpuks arvustajana-esseistina. Kirjanduslikule kriitikale pühendus Sillaots peamiselt peale novellikogu „Kodukäijate“ ilmumist, s. o. ajal, mil meie kirjanduses arvustuslikul-esseelisel alal polnud palju rõõmustavat. A. 1919 oli ilmunud küll Tuglase „Kriitika“ I, kuid see jäigi pike-mat aega ainsaks heledamaks täheks keset arvustuslikku tuimust.

Meie arvustuslikku-esseelist kirjandust on Marta Sillaots rikanud kolme pikema ülevaatliku kirjutisega — „Ed. Vilde naistüübid“ (1925), „A. Kitzbergi toodang“ (1925) ja „A. H. Tammsaare looming“ (1927), peale selle kümnekonna pikema esseega mitmesugustes ajakirjades ning paljude arvustustega eriti „Loomingus“ ja „Eesti Kirjanduses“. Sillaotsa äsjamainitud kolme eriraamatuna ilmunud kirjutist ei saa küll pidada teaduslikult viimistelduiks, akadeemilise põhjalikkusega teoseiks. Kuid ei saa salata, et nad annavad elava ülevaate käsiteldavast aimest ning võivad olla just koolides vägagi tarvitavad. Võtame näiteks Tammsaare loomingu eritluse. Huvitavalt on Sillaots püüdnud jälgida üksikute kinnismotiivide kandumist teosesse ning tähelepanu juhtinud üksikute piltide ja stiililiste detailide korduvusele. Samuti on ta märkinud seda nukrat ala-tooni, skepsist ja resignatsiooni, mis kajab Tammsaare teoseist ja milline põhilaad ligemal vaatlusel avaldub isegi autori lausechituslikes details.

Mis Sillaotsa arvustatavas teoses enim huvitab, on tegelaste hingeelu, psühholoogilised detailid. Hea analüüsi on ta andnud Juuditi olemusest õieti tähelepanu juhtides nendele alateadlikkudele jõududele, mis viivad Juuditi vastu ta saatusele. Prillupi Mari puhul on ta õieti toonitanud seda ürgnaiselist, ürglapselist elementi, mis peitub selles loomuses.

Sillaotsa arvustusi iseloomustab suur objektiivsus, ning ütleksime otse mehelik asjalikkus. Õieti harva ta meeoluluse või edvistab asjatute detailidega. Mis puutub arvustatava teose hinnangusse, siis on siin Sillaots väga ettevaatlik. Paljud tema arvustustest on õieti selgitused, tee näitamine, kuidas tuleks ligineda arvustatavale teosele, olgu see siis nii hea või halb kui tahes. Lugeja otsustagu ise, kas talle teos on vastuvõetav või mitte. Sillaots ei sunni peale oma arvamist.

Ka kõige halvemast teosest püüab Sillaots leida ikka midagi väärtuslikku. Sellest johtubki, et ta noortesse debütantidesse alati suhtub väga leplikult — julgustavalt, mitte iseteadliku rangusega. Betti Alveri debüteerides oma „Tuulearmukesega“, märkis Sillaots juba siin väga õieti selle autori haruldast sisu ja vormi kooskõlastamise võimet ning ta omapäraselt iseloomustamistendentsi piisiasjade varal. Reed Morni „Andeka parasiidi“ puhul viitas ta tabavalt selle autori psühholoogilise analüüsi võimetele.

Sillaots on peamiselt eepika eritleja. Luuleteoseisse sisse tunda näib tal olevat vähem eeldusi. Sillaotsa arvustused ei sädele seesugusest meeolurikkusest nagu Tuglase kirjutised. Nad on kuivemad, vähem kunstipäraseid, enamasti väga lihtsalt-asjalikud. Oma esteetilisi tõekspidamisi on Sillaots harva väljendanud otseselt, neid tuleb aimata ta arvustuslikkude ridade tagant. Tih-tigi esteetilise tõe otsimisest rohkem huvitavad Sillaotsa ta analüüsi-rändudel muud seigid, nagu psühholoogilised keerdsõlmed, probleemistiku ja ideestiku hargnemine.

Juudit

Lotos-Henna

SHAMPOO-juuksevärvid värvivad juukseid lihtsa pesemisega igas soovitud nüansis (19 eritooni) pesukindlalt

Henna-Persian

kulmuvärvid must ja pruun on loomuliku tooni poolest ainulaadsed oma ehtsuses, lihtsad käsitamises ja pesukindlad.

AINUVALMISTAJA EESTIS

Keemialaborat. „**Takema**“
Tartus

TELLIGE ENESELE

Poola romaanide sari

Sarjas ilmuvad järgmised poola uuema kirjanduse auhinnaga kroonitud romaanid, kogusummas umbes 1400 lehekülge:

Mihal Choromanski: **Armukadedus ja meditsiin.**
Marja Kuncewiczowa: **Võõrmaalane.**
E. Szelburg-Zarembina: **Joanna eksirännakud.**
Zofia Nalkovska: **Piir.**

Sarja ettetellimishind kuni 1. juulini s. a. 8 krooni. Osade viisi makstes kr. 10— Sellest tuleb tasuta tellimise andmisel kr. 4.— ja iga kõite ilmumisel kr. 1.50

O.-Ü. »NOOR-EESTI KIRJASTUS«

Toimetusele saadetud:

Sõdur nr. 19	Eesti Kirjandus nr. 5
Taluperenaine nr. 5 ja 6	Looming nr. 5
Tööliste Hääl nr. 5, 6	Eesti Loodus nr. 3
Aed nr. 5	Muusikaleht nr. 5/6
Eesti Naine nr. 6	Areng nr. 5
Teater Vanemuine nr. 5	Kaitse Kodu nr. 10
Kevadik nr. 3	Suomalainen Suomi nr. 4
Ühistegevusleht nr. 5	Kasvatus nr. 4/5
Tuleviku Rajad nr. 19	Vabadussõja Tähistel nr. 5
ÜENÜ Sikana-Aluste osakond.	Oma kirjastus, 1937.
Hispaania tules. Ülevaade Hispaania oludest ja sündmustest. K.-Ü. „Sõprus“, Tallinnas, 1937.	

„Tänapäev“ ilmub kord kuus. Tellimishind aastas (12 nr.) kr. 3.60, poolaastas kr. 1.80, veerandaastas kr. —.90 Üksiknumber 35 s.

Toimetuse ja talituse aadress: Tartu, Gustav Adolphi 8, Noor-Eesti, telefon 2-66. Toimetaja kõnetund igal äripäeval k. 11—12.

Vastutav ja tegev toimetaja: **JAAN KÄRNER.**

Väljaandja: **O.-Ü. NOOR-EESTI KIRJASTUS.**

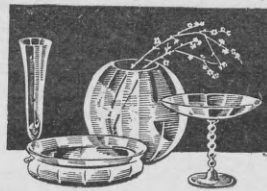
Noor-Eesti Kirjastuse trükk Tartus, 1937.

Ilmus 12. juunil.

Klišeed A. Raba tsinkograafiast.

Suurimas ja maitsekaimas valikus

majapidamistarbeid, serviise jne. jne.

leiate alati vastavalt oma nõuetele

A.-s. „**D. MIRWITZ & POJAD**“

Tallinnas, S. Tartu mnt. 3. Telef. 306-81
Tartus, Raekoja tän. 6. Telef. 3-83

T A P E E T E

alates 14 sendist rull, koolitarbeid, trüki- ja pakkimispaberit ostate

suurel ja väikesel arvul

PABERIA RIST KODUMAA.

Tartus, Aleksandri tän. 10, telef. 7-87

Tarvitamata jäänud käsikirju alal ei hoita. Käsikirjad saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud vastaval määral postmarke.

*austame rahva ühistöö
saavutusi!*

Rahva ühissetevõtte väärtkaubad

Kosutavaks suvekostiks –

ETK jahu, ETK kamajahu, ETK kohv ja veinid.

Puhastus- ja iluvahendid –

ETK pesu-, kumblus- ja tualettseebid, ETK roheline seep, ETK kölniveed, puuder „Mury“ j. t.

Ehituse- ja põllutöödeks –

ETK naelad, ehitustarbed, ETK värvid, ETK põllutööriistad ja -masinad, ETK õlid j. t.

Naudinguks suitsetajaile –

meistersuitsud Ahto, Turist, Idamaa Kuld, Kuldmedal; paberossitubakad Kotkas, ETK nr. 1; piibutubakad Sangar, Tungal, Merikaru.

Õppetöödeks ja matkaks –

ETK koolivihud, vesivärvid, tindid, ETK peennahatööd, portfellid, kooliranitsad, ETK kohvrid, ETK jalgrattad

ETK tooted on väärilised

---

tõusvale rahvale!

ASUTATUD
1857 A.

ASUTATUD
1857. A.

Eesti kõige vanem ja sisukam päevaleht

«POSTIMEES»

Tellige, lugege ja levitage!

*

„POSTIMEHE“

TRÜKIKODA • KÖITEKODA • TSINKOGRAAFIA

HINNAD SOODSAD. TELLIMISTE TÄITMINE TÄPNE JA KORRALIK

*

E. K.-Ü. „POSTIMEES“ TARTUS

ÜLIKOOLI 21/23. TALITUSE TEL. 80. TRÜKIKOJA JUHAT. TEL. 14-65

Hind 35 senti